

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Simoné Kallio

Suomen kielen paikallissijojen hallinta

Pitkittäistutkimus ruotsinkielisten yläkoululaisten kehityksestä kahden
vuoden aikana

Nykysuomen (modern finska) pro gradu -tutkielma

Vaasa 2017

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoite	8
1.2 Aineisto	9
1.3 Virheanalyysi tutkimusmenetelmänä	11
2 KIELEN OPPIMINEN	15
2.1 Kielenoppimisen ei-kielelliset tekijät	17
2.2 Kielenoppimisstrategiat	19
2.3 Kaksikielisyys käsitteenä	21
3 SUOMEN KIELEN SISÄ – JA ULKOPAIKALLISSIJAT	23
3.1 Sisäpaikallissijojen käyttö	24
3.2 Ulkopaikallissijojen käyttö	25
4 OPPILAIDEN KEHITYS PAIKALLISSIJOJEN OSAAMISESSA	28
4.1 A-oppimäärän mukaan opiskelevat	30
4.1.1 Väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä	32
4.1.2 Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla	36
4.1.3 Sijan poisjättö	39
4.1.4 Muut paikallissijan sekaannukset	41
4.2 Äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevat	44
4.2.1 Väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä	46
4.2.2 Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla	48
4.2.3 Muut paikallissijan sekaannukset	49
4.3 A-ryhmän ja mofi-ryhmän vertailu	51
5 POHDINTA JA PÄÄTELMÄT	56

LÄHTEET	61
LIITTEET	
Liite 1. Paikallissijatesti	63
Liite 2. A-ryhmän monivalintatehtävien tulosten jakauma virhekategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	66
Liite 3. A-ryhmän aukkotehtävien tulosten jakauma virhekategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	67
Liite 4. Mofi-ryhmän monivalintatehtävien tulosten jakauma virhekategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	69
Liite 5. Mofi-ryhmän aukkotehtävien tulosten jakauma virhekategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	70
TAULUKOT	
Taulukko 1. A-ryhmän ja mofi-ryhmän oppilaiden määrä aineistonkeruuajankohtina	11
Taulukko 2. Sisä- ja ulkopaikallissijojen sijamuodot	24
Taulukko 3. Eri tehtävien virhemäärät ryhmittäin ja yhdessä	28
Taulukko 4. Virhemäärä oppilasta kohden ryhmittäin seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	29
Taulukko 5. A-ryhmän virheet kategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	30
Taulukko 6. Mofi-ryhmän virheet kategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla	45
KUVIOT	
Kuvio 1. Vertailu A-ryhmän ja mofi-ryhmän tekemistä virheistä seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla. Tulokset esitetty prosentuaalisesti virhekategorioittain	52
Kuvio 2. A-ryhmän oikeat, väärät ja tyhjät vastaukset prosentuaalisesti	54
Kuvio 3. Mofi-ryhmän oikeat, väärät ja tyhjät vastaukset prosentuaalisesti	55

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Simoné Kallio
Pro gradu -tutkielma:	Suomen kielen paikallissijojen hallinta. Pitkittäistutkimus ruotsinkielisten yläkoululaisten kehityksestä kahden vuoden aikana
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Modern finska
Valmistumisvuosi:	2017
Työn ohjaaja:	Gun-Viol Vik

TIIVISTELMÄ:

I min pro gradu-avhandling undersöker jag hur användningen av finskans lokalkasus utvecklas från sjunde till nionde klass. Mitt material består av ett test i finskans lokalkasus som gjordes av 39 elever när de gick i sjunde klass och av samma elever när de gick i nionde klass. Gruppen bestod då av 35 elever. Eleverna har läst finska enligt A-lärokurs eller enligt den modersmålsinriktade lärokursen.

Mitt mål är framför allt att med hjälp av ett test kartlägga elevernas kunskaper i finskans inre- och yttre lokalkasus och se om en utveckling skett under grundskolans högre årskurser. Testen analyseras med hjälp av felanalys som metod (Corder: 1976). I enlighet med felanalysens principer försöker jag också ta reda på orsaken till felen. Felen är kategoriserade i fyra kategorier, vilka är *fel val av inre- och yttre lokalkasus*, *lokalkasus utbytt till ett annat kasus*, *bortfall av kasus* och *andra missförstånd av lokalkasus*.

Både bland elever som läst finska enligt A-lärokurs och enligt modersmålsinriktad lärokurs är den fjärde kategorin *andra missförstånd av lokalkasus*, den kategori som består av flest fel både när eleverna gått i sjunde och i nionde klass. Kategorin innehåller fel som gjorts på grund av missförstånd av sammanhanget i meningen eller val av fel kasus som hör till antingen de yttre eller inre lokalkasusen. Både när eleverna gått i sjunde och i nionde klass har de gjort minst antal fel som hör till kategorin *bortfall av kasus* där ordet förblivit oböjt.

Felen bland elever som läst finska enligt A-lärokurs beror främst på okunnighet och på svenskans negativa interferens. Eleverna som läst finska enligt modersmålsinriktad lärokurs gjorde i allmänhet mycket få fel. Alla elever ombads motivera sina val men på grund av att de ofta inte angett varför de valt ett specifikt kasus är det svårt att dra en slutsats till vad orsaken till att felen uppkommit egentligen är.

AVAINSANAT: suomi toisena kotimaisena kielenä, virheanalyysi, paikallissijat, yläkoululaiset

1 JOHDANTO

Suomen kieli on ruotsinkielisissä kouluissa hyvin tärkeä osa kielten oppimista, koska se on toinen maamme kansalliskielistä. Suomen kieli ei kuitenkaan ole yksikieliselle ruotsinkieliselle mikään helposti opittava kieli, ja sen oppimista pidetään monesti hyvin haasteellisena muun muassa kielen sijajärjestelmän vuoksi (Åkers 1999: 159). Suomen kielessä on yhteensä 15 sijamuotoa, ja tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin sisä- ja ulkopaikallissijoja, joita on yhteensä kuusi. Sijamuodot vastaavat periaatteessa indoeurooppalaisten kielten eli esimerkiksi ruotsin kielen prepositioita, mutta niiden vastaavuuteen ei aina voi luottaa, koska sama prepositio saattaa vastata useampaa sijaa. (Åkers 1999: 161)

Pro gradu-tutkielmassani tutkin virheanalyysin ja kontrastiivisen analyysin avulla ruotsinkielistä yläkoulua käyvien oppilaiden kehitystä suomen kielen paikallissijaosaamisessa. Tutkielman aineisto on hankittu testaamalla samoja yläkoulun luokkia vuosikurssilla seitsemän ja kaksi vuotta myöhemmin vuosikurssilla yhdeksän. Oppilaiden virheet heidän tekemissään lyhyehköissä testeissä analysoidaan virheanalyysimenetelmää käyttäen (ks. yksityiskohtaisemmin luku 1.3). Tutkimukseen osallistuneet oppilaat ovat tehneet saman paikallissijoja mittaavan testin sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla. Vertaan tuloksia ja tarkistan, onko yläkoulun aikana tapahtunut kehitystä. Näkökulma on kontrastiivinen, koska oppilaiden virheet suhteutetaan ruotsin kieleen, joka on heidän koulukielensä. Koulukieli on joko oppilaiden äidinkieli tai niin sanottu toinen äidinkieli.

Virheanalyysia on aikaisemmin käytetty selvittääkseen suomen oppijoiden sen hetkistä kielitaitoa. Merkittävimpiä tutkimuksia on Eeva Lähdemäen *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa* (1995) ja Ann-Marie Åkersin lisensiaatintyö *Alku aina hankalaako? Suomenoppilaiden kirjallisten tuotosten tarkastelua* (1999). Lähdemäen tutkimus on kattava ja koostuu 26 eri virhekategoriasta ja yhteensä 800 ainekirjoituksesta. Kvantiteettivirheet, sanavirheet ja objektivirheet ovat hänen tutkimuksensa perusteella yleisimmät virhekategorioiden ruotsinkielisten suomen

kielen ainekirjoituksissa. Aineet olivat sekä ylioppilasaineita että valtion niin sanotun pienen kielikokeen aineita. (Lähdemäki 1995: 1; Opetushallitus 2017)

Åkers on lisensiaatintyössään verrannut ulkomaisten yliopisto-opiskelijoiden suomenoppijoiden aineita Petolahtelaisten lukiolaisten suomenoppijoiden aineisiin, ja todennut fonologiaan, ortografiaan ja syntaksiin kuuluvat virheet olevan yleisimpiä ulkomaalaisten suomenoppijoiden kesken, kun taas syntaksivirheet ja erityisesti sijojen valinta ja leksikkovirheet olevan Petolahtelaisille yleisimpiä virhetyyppejä. Lähdemäen ja Åkersin tutkimukset eroavat siinä mielessä, että Åkers on joissakin virhekategorioiden ottanut huomioon myös virheettömät vastaukset. Sen lisäksi virheet ovat luokiteltu ja laskettu eri tavoin. (Åkers 1999: 10)

Opetushallitus on selvittänyt ruotsinkielisten suomen kielen taitoa vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa. Siihen osallistui noin 2700 ruotsinkielistä yhdeksäsluokkalaista, joista noin 1600 oppilasta opiskeli A-oppimäärän mukaan ja 1100 oppilasta opiskeli äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan. Tulosten mukaan alueelliset osaamiserot kaikilla osa-alueilla vaihtelevat, ja se johtuu etenkin siitä, että Länsi-Suomessa asuvat suomenruotsalaiset oppilaat ovat huomattavasti vähemmän tekemisissä suomen kielen kanssa koulun ulkopuolella kuin Etelä-Suomessa asuvat oppilaat. Alueellisten erojen lisäksi erot ovat merkittävät kaupunkien ja maaseudun välillä. Oppilaiden suomen kieltä mittaava testi osoittaa myös, että oppilaiden osaamista arvioidaan eri perustein, ja se tarkoittaa sitä, että saman arvosanan saaneet oppilaat ovat todellisuudessa eritasoisia. (Opetushallitus 2010)

Suomen kieli on ruotsinkielisille oppilaille pakollinen kouluaine, ja 1970-luvun tapahtuneen peruskoulu-uudistuksen jälkeen suurin osa kaikista ruotsinkielisistä oppilaista on opiskellut sitä ensimmäisenä vieraana kielenä (Geber 1982: 116). Suomen kielen opinnot alkavat yleensä peruskoulun kolmannella luokalla, mutta kouluissa tarjotaan usein suomen kielen opetusta jo ensimmäisellä tai toisella luokalla. (Åkers 1999: 13) Ruotsinkielinen voi opiskella suomen kieltä joko A-, B- tai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan. Äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden, joiden suomen kielen taito on lähtökohtaisesti yksikielisiä

parempi, tavoitteena on parantaa ja syventää heidän suomen kielen taitoaan. Yksikieliset oppilaat opiskelevat joko A- tai B- oppimäärän mukaan aloitusajankohdasta riippuen. Suomen kieltä opiskellaan A-kielenä, kun opetus alkaa peruskoulun kolmannen ja kuudennen luokan aikana ja B-kielenä, kun opiskelu alkaa seitsemännellä luokalla. (Opetushallitus 2004)

Tutkimukseeni osallistuneet oppilaat ovat kaikki aloittaneet suomen kielen opinnot peruskoulun kolmannella luokalla. Opintojen alkaessa vanhemmat valitsevat yhteisymmärryksessä opettajan kanssa, opiskeleeko lapsi A-oppimäärän vai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan. Kristiinankaupungissa tutkimukseeni osallistuneet oppilaat ovat kaikki kuudennella luokalla tehneet yleisen testin, jonka avulla selvitetään oppilaan kielitaustaa. Riippuen testituloksista ja siitä, minkä oppimäärän mukaan oppilas on opiskellut suomea alakoulussa, hän sijoittuu yläkoulussa joko A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden ryhmään tai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden ryhmään. Vanhemmat pystyvät myös vaikuttamaan ryhmävalintaan.

Lähdemäen (1995: 212) tutkimuksen mukaan erityisesti tietyt piirteet ovat kielenoppimisen alkuvaiheessa hankalia. Nämä ovat kvantiteettiset virheet eli lyhyen ja pitkän kestoasteen vastakohtaisuus fonologisella tasolla, sanavirheet ja objektivirheet. Suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijamuodot ovat Lähdemäen tutkimuksen mukaan neljänneksi haastavin. Paikallissijat kiinnostavat minua juuri sen vuoksi, että minulla on niiden oppimisen vaikeudesta omakohtaista kokemusta, ja olen myös opettajan roolissa saanut vaikutelman, että ne ovat suomen kielen vaikeimpia kielioppiseikkoja.

Corder (1976: 261) väittää, että oppilaan kielitaito voidaan päätellä hänen tekemiensä virheiden perusteella. Virheiden avulla saadaan myös selville, mitä opittavaa oppilaalla vielä on. Virheanalyysi antaa myös opettajille arvokasta tietoa oppilaiden tasosta ja he tietävät tulosten ansiosta, mihin kannattaa eritoten panostaa. Tutkimustuloksista on minulle hyötyä tulevaisuudessa suomen kielen opettajana. Vaikka tutkimuksessani keskityn oppilaiden tekemiin virheisiin, tämä ei ole nykyään peruskoulun suomen kielen

opetuksessa tärkeintä. Kielen käyttämiseen arkielämässä panostetaan. Tämä mainitaan myös opetussuunnitelman perusteissa (2004):

Ruotsinkielisen perusopetuksen suomen opetuksen ensisijaisena tavoitteena on antaa yksikielisille ruotsinkielisille oppilaille sellaiset tiedot ja taidot maan enemmistökielessä, että he tulevat toimeen tyydyttävästi niin suullisesti kuin kirjallisestikin jokapäiväisissä kielitilanteissa ja rohkenevat ottaa osaa joukkoviestimien tarjoamaan tietoon, ajankohtaisiin kysymyksiin ja viihteeseen myös suomen kielellä. (Opetushallitus 2004)

Tutkimukseeni osallistuvat oppilaat ovat sekä yksi- että kaksikielisiä Kristiinankaupungista kotoisin olevia nuoria. Kristiinankaupunki on kaksikielinen kunta, josta kaupungin 7100 asukkaasta ruotsinkielisiä on 57 prosenttia, suomenkielisiä 42 prosenttia ja muunkielisiä on prosentti asukkaista. Maaseudulta kotoisin olevat sekä suomen- että ruotsinkieliset oppilaat tulevat kantakaupunkiin käymään ylä-astetta ja lukiota. (Visit Kristinestad 2012)

1.1 Tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ruotsinkielisten yläkoululaisten suomen kielen paikallissijaosaamisen kehitystä seitsemänneltä luokalta yhdeksännelle luokalle. Oppilaat ovat tehneet saman paikallissijatestin sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla, ja vertailemalla testituloksia selvitän, onko osaamisessa tapahtunut kehitystä. Minua kiinnostaa erityisesti, miten äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden ryhmän ja A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden ryhmän tasot eroavat. Tarkastan mahdollisuuksien mukaan myös mikä on virheen syy. Kutsun jatkossa äidinkielenomaisen oppimäärän opiskelevien oppilaiden ryhmää *mofi* -ryhmäksi ja A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden ryhmää A-ryhmäksi. Lyhenne *mofi* tulee ruotsin kielen termistä *modersmålsinriktad finska* (suom. äidinkielenomainen oppimäärä).

Kandidaatintutkielmassani analysoin oppilaiden tuloksia seitsemänneltä luokalta ja seminaarityössäni analysoin samojen oppilaiden testituloksia heidän ollessa

yhdeksännellä luokalla. Tutkin oppilaiden testituloksia ryhmänä, en yksilönä. Pro gradu -tutkielmassani vertailen ryhmien tuloksia keskenään. Oletan, että kehitystä on tapahtunut molemmissa ryhmissä, mutta uskon A-ryhmän tulosten olevan parempia yhdeksännellä luokalla kuin seitsemännellä luokalla, koska ennen ensimmäistä testikertaa oppilaiden ollessa seitsemännellä luokalla paikallissijoja ei ole kerrattu yläkoulussa. Ennen toista testikertaa heidän ollessaan yhdeksännellä luokalla paikallissijoja on kerrattu, ja tämä on myös yksi syy siihen, että uskon oppilaiden kehittyneen. Mofi-ryhmän oppilaat ovat luultavasti myös kehittyneet. Heidän virheidensä määrä oli jo seitsemännellä luokalla vähäinen, joten sen vuoksi en usko heidän kehittyneen yhtä paljon.

Pro gradu -tutkielmassani on tarkoitus syventyä entisestään siihen, mistä syistä virheet johtuvat. Käytän, kuten aikaisemmassa tutkimuksessani, virheanalyysiä menetelmänä. Virheanalyysin avulla voi paljastaa virheiden toistuvuutta, ja opettajat pystyvät tulevaisuudessa esimerkiksi kertaamaan tiettyä sääntöä tarkemmin. Corderin (1973: 261) mukaan virheanalyysi ei kuitenkaan paljasta koko totuutta oppilaiden kokonaiskielitaidosta, mutta sen avulla pystyy selvittämään, mitä oppilas on tähän mennessä oppinut ja mitä on vielä opittavana.

Tutkimukseni on pitkittäistutkimus, joka on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Se on kvalitatiivinen, koska kuvailen ja yritän selvittää virheiden syitä. Tutkimuksessani keskityn virheiden määrään ja laatuun. Selvitän eri paikallissijojen prosentuaalista osuutta, ja vertailemalla kandidaatintutkielman ja seminaarityön tuloksia pystyn näkemään, onko kehitystä tapahtunut.

1.2 Aineisto

Aineisto koostuu suomen kielen paikallissijoja mittaavasta testistä, jonka 39 oppilasta teki vuonna 2013 heidän ollessaan seitsemännellä luokalla. Samat oppilaat tekivät uudestaan saman testin vuonna 2015 heidän ollessaan yhdeksännellä luokalla. Silloin ryhmä koostui 35 oppilaasta. Oletan, että oppilaat ovat ehtineet unohtaa

paikallissijatestini kahden vuoden aikana, eikä testiä ole käyty ensimmäisen kerran jälkeen läpi. Tutkimukseeni osallistuvat oppilaat ovat sekä yksi- että kaksikielisiä oppilaita, ja he opiskelevat suomen kieltä joko A-oppimäärän mukaan eli kuuluvat A-ryhmään tai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan eli kuuluvat mofi-ryhmään. Tässä tutkimuksessa tarkoitan kaksikielisellä oppilaalla, että tämä käy ruotsinkielistä koulua ja opiskelee suomen kieltä äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan. Tutkimusajankohtana oppilaat ovat opiskelleet Kristinestads högstadieskolanissa, joka on ruotsinkielinen yläkoulu kaksikielisessä Kristiinankaupungissa.

Käyttämäni paikallissijatesti koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa oppilaat vastaavat ruotsiksi taustakysymyksiini. Tässä tutkimuksessa olennaisia ovat, opiskeleeko oppilas A- tai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan ja onko oppilas ulkomaalaistaustainen. Nämä saattavat vaikuttaa oppilaiden testituloksiin. Toinen osa on monivalintatehtävä, jossa oppilaat ympyröivät oikean vastauksen kolmesta eri paikallissijavaihtoehdosta. Vaihtoehdot ovat valittu Iso Suomen kieliopin jakaman neljän pääryhmän perusteella (ks. yksityiskohtaisemmin luku 3.2). Monivalintatehtävä koostuu yhteensä kahdestatoista virkkeestä. Vastauksen lisäksi oppilas perustelee valitsemansa vaihtoehdon. Kolmas osa on aukkotehtävä, joka koostuu kahdeksasta virkkeestä. Taivutettava suomenkielinen sana on valmiiksi annettu, ja koko lause on käännetty oppilaille ruotsiksi. Myös tässä tehtävässä oppilas perustelee vastauksensa.

Testi koostuu sekä perinteisistä paikallissijalauseista, jotka ilmaisevat tekemisen paikkaa, mutta myös ns. opittavista rektioista, jotka ovat paikallissijamuodossa, mutta ilmaisevat jotain muuta. Esimerkiksi *pidän suklaasta*, on opittava rektio. Vastausvaihtoehdot on osittain poimittu Leila Whiten kirjasta *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* ja oppilaiden käyttämään kirjasarjaan *Suomi NYT*.

Taulukosta selviää ryhmien koot aineistonkeruuajankohtana. Tutkimuksessa mukana olevista A-ryhmän oppilaista kaksi oppilasta sai seitsemännellä luokalla erityisopetusta heikon suomen kielen taitonsa vuoksi. Tutkimukseeni olen ottanut mukaan ne oppilaiden tekemät testit, joista oppilas on itsenäisesti suorittanut testin kaikki osat. Yhdeksännellä luokalla kaikki testit olivat vertailukelpoisia.

Taulukko 1. A-ryhmän ja mofi-ryhmän oppilaiden määrä aineistonkeruuajankohtana.

	A-ryhmä	Mofi-ryhmä	Yhteensä
7. luokka	25	14	39
9. luokka	23	12	35
Yhteensä	48	26	74

A-ryhmästä 25 testiä ja mofi-ryhmästä 14 täyttävät kriteerit seitsemännellä luokalla. Vertailukelpoisia testejä lokakuussa 2013 on tällöin yhteensä 39. Keväällä 2016 oppilaiden ollessa yhdeksännellä luokalla oppilaat ovat tehneet täysin saman paikallissijatestin uudestaan. Silloin tutkimukseeni osallistui 35 oppilasta, joista 23 opiskelee A-ryhmässä ja 12 opiskelee mofi-ryhmässä.

Virheanalyysin kohteena pitäisi Corderin (1973: 269) mukaan olla homogeeninen ryhmä. Homogeeninen ryhmä koostuu tässä yhteydessä samaa koulukieltä puhuvista ihmisistä, jotka tuntevat kohdekielen säännöt suunnilleen yhtä hyvin. Ennen äidinkielenomaisen opetuksen käyttöön ottamista heterogeeniset ryhmät olivat suomen kielen opettajien mukaan suurin haaste suomen kielen opetuksessa, mutta tätä ongelmaa on saatu ratkaistua mofi-opetuksen ansiosta (Knubb-Manninen 1993). Tutkimukseni oppilaat muodostavat homogeeniset ryhmät, koska heidät on taustojensa ja kielitaitojensa perusteella jaettu kahteen eri ryhmään, joita tässä kutsun A- ja mofi-ryhmäksi. Motivaatio ja persoonallisuus vaihtelevat tietenkin oppilaiden välillä, mutta koululuokka on yleensä melko yhtenäinen, ja voi olettaa, että enemmistö tekee samoja virheitä.

1.3 Virheanalyysi tutkimusmenetelmänä

Jokainen tekee virheitä, mutta virheiden teko ei koske ainoastaan oppijoita. Myös äidinkieltään puhuvat voivat tehdä virheitä. Toisin kuin kielenoppija, äidinkieltään

puhuva osaa korjata virheitään. Syntyperäisen puhujan virheet ovat myös kielellisesti erilaisia kuin kielenoppijan virheet. Syntyperäisen puhujan virheet ovat erilaisia erehdyksiä, esimerkiksi suunnitelman muutoksia tai rakenteen vaihtamista toiseksi ja äänteen, morfeemin tai sanan lipsahduksia. Väsymys, stressi tai hermostuneisuus ovat usein syynä syntyperäisen puhujan erehdyksille, ja riippuen siitä, huomaako kuulija virheen, korjaamme sen. (Corder 1976: 260–262)

Syntyperäinen puhuja tuottaa harvemmin niin sanottuja hylättäviä ilmauksia, mutta välillä verbin kongruenssi voi tuottaa vaikeuksia tai kieltoverbiä käytetään väärin, ja silloin erehdyksiä kutsutaan *koodin rikkomiseksi*. Koodin rikkomisesta puhutaan vain, kun syntyperäiselle puhujalle tapahtuu niin sanottuja oikeita virheitä, jotka eivät ole lipsahduksia. Ilmaisua ei voi käyttää, kun kyseessä on kielenoppija, koska koodia eli sääntöä, jota ei osaa, ei voi rikkoa. (Corder 1976: 262–264)

Corderin (1976: 261) mukaan tutkija voi virheanalyysimetodin avulla päätellä, millä tasolla kielenoppija on sillä hetkellä, ja kuvaamalla ja luokittelemalla virheet pystyy selvittämään, mitkä seikat aiheuttavat oppijalle ongelmia. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan virheet tekstistä. Toisessa vaiheessa virheet analysoidaan ja pohditaan, mistä syystä virhe on syntynyt, eli virhettä kuvaillaan. Kolmannessa vaiheessa ne luokitellaan ja neljänteen vaiheeseen kuuluu niiden selittäminen. Sajavaaran (1999a: 117) käyttämän menetelmän mukaan viidennessä vaiheessa arvioidaan virheiden merkitystä viestinnän kannalta. Tämän vaiheen jätän tutkielmastani pois, koska kyseessä ei ole luonnollinen viestintä, vaan paikallissijoja mittaava testi, joka koostuu monivalintatehtävästä ja aukkotehtävästä.

Virheanalyysi oli suosituimmillaan 1960- ja 1970-luvulla, ja virheiden eli normista poikkeavien vastausten löytäminen ja selittäminen on syy, miksi sitä on myös moitittu. 1990-luvulla menetelmästä oltiin eri mieltä, ja se nousi jälleen suosioon tutkijoiden kesken. (Lähdemäki 1995: 27) Virheanalyysin avulla pystyy selvittämään, mitä oppijalla on vielä opittavana, opetusmateriaalia pystyy työstämään tutkimustulosten mukaan ja opettajat tietävät, mihin opetuksessa kannattaa erityisesti panostaa. (Corder 1976: 261)

Virheanalyysin tavoite ei siis ole keskittyä vain virheisiin, vaan kuvaamaan oppijan *välikieltä* eli sen hetkistä kieltä, jota oppijan on tarkoitus vielä kehittää (Sajavaara 1980a: 213). Tutkimalla oppijan välikieltä pystyy päättelemään, millä tasolla oppijan kieli sinä hetkenä on ja selvittämään, mitä hänellä on vielä opittavanaan. Välikielen fossiilistumisesta on kyse, kun esimerkiksi ulkomaalaistaustainen henkilö huomaa pärjäävänsä yhteiskunnassamme välikielellään, ja kielen oppiminen pysähtyy tasolle, joka ei vastaa kohdekielen vaatimuksia (Sajavaara 1982: 18).

Lähdemäki (1999: 27) toteaa virheanalyysin olevan systemaattista, ja systemaattisuus koskee myös virheiden tekoa. Virheet voivat Dulayn, Burtin ja Krashenin (1982) mukaan jakaa kehitys- ja interlingvaalisiin virheisiin. *Kehitysvirheet* muistuttavat äidinkieltään puhuvien lapsien virheitä, joilla ei oppimisvaiheessa ole muuta kieltä taustalla, kun taas *interlingvaaliset virheet* johtuvat jonkun toisen kielen interferenssistä. On myös olemassa kaksiselitteisiä virheitä, jotka voidaan sijoittaa jompaankumpaan. Lisäksi on myös *aiheutettuja virheitä*, jotka johtuvat joko virheellisestä tai vääränlaisesta opetuksesta. (Lähdemäki 1995: 27–28)

Ellis (1994: 61–62) toteaa, että kielenoppimisen alkuvaiheessa kielenoppijan virheet ovat intralingvaalisia eli interferenssistä johtuvia. Interferenssivirheet ovat yleisimpiä käänöksissä kuin itse tuotetuissa teksteissä, esimerkiksi ainekirjoituksissa. Ne ovat tavallisimpia aikuisilla kuin lapsilla, ja äidinkieli vaikuttaa enemmän joihinkin kieliopin alueisiin. On kuitenkin hyvä muistaa, että virheen syytä voi olla useampia, ja tämän vuoksi virheiden luokittelu ei ole niin mustavalkoista. Saattaa hyvinkin olla, että eri tutkijat luokittelisivat virheitä eri tavoin. Tämä on myös virheanalyysin heikkous.

Virheanalyysissa oppijan kieltä analysoidaan itse tuotetun tekstin pohjalta (Corder 1976: 273). Laatimani paikallissijatesti ei vastaa suositusta, vaan se koostuu monivalintatehtävästä ja aukkotehtävästä, joiden tarkoitus on antaa tietoa oppilaiden taidoista käyttää suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijoja. Saattaa olla, että oppilaan ainekirjoituksista ei löytyisi tarpeeksi sisä- ja ulkopaikallissijoja, ja sen vuoksi olen päättänyt poiketa suosituksesta. Oppilas pystyy ainekirjoituksessa välttämään tiettyjä

ilmauksia, ja se johtaa siihen, ettei silloin voi tarkastella, mitä muotoja oppilas ei hallitse.

Käyn oppilaiden testit läpi yllämainitun Sajavaaran menetelmän mukaan. Pohdin, mihin kategoriaan virhe kuuluu ja yritän selvittää, mistä virhe johtuu. Luokitteluvaiheessa käytän luokitteluperiaatteena Lähdemäen tapaa. Lähdemäki luokittelee paikallissijavirheitä kuuteen alakategoriaan, mutta suppean materiaalin vuoksi olen yksinkertaistanut ja supistanut kategorioita neljään kategoriaan. Luokittelen virheet seuraaviin kategorioihin: *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä, paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla, sijan poisjätö ja muut paikallissijan sekaannukset*. (Lähdemäki 1995: 94–101) Lopuksi selitän aineistossani olevat virheet kielioppisääntöjen ja oppilaiden omien selitysten avulla.

Toisin kuin Lähdemäki, tutkin ja analysoin ainoastaan suomen kielen paikallissijoja ja niiden valintoja. Tutkielmassani keskityn ainoastaan paikallissijojen oikeaan käyttöön, en morfologiaan. Tarkastelen oppilaiden taitoa käyttää oikeaa suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijaa enkä ota huomioon esimerkiksi oikeinkirjoitusvirheitä.

Virheiden luokittelu ja selittäminen ei aina suju aukottomasti. Tutkijana on vaikea selittää oppilaan valintoja, koska ei aina voi tietää, mihin oppilas on pyrkinyt, ja miksi hän on valinnut kyseisen muodon. Tutkijat myös luokittelevat virheet eri tavoin. Analyysiosiossa etenen virhekatgoria kerrallaan ja esitän esimerkkejä, jotka ovat yleisiä oppilaiden keskuudessa. Vertailen oppilaiden seitsemännellä luokalla kirjoitettuja vastauksia yhdeksännellä luokalla kirjoitettuihin vastauksiin. Yleensä oppilaiden tekemiä virheitä tutkitaan oppikurssien ja oppimateriaalien luomista varten, ja sen takia on loogista ottaa huomioon ne virheet, jotka ovat yhteisiä kaikille oppilaille tai enemmistölle. (Corder 1976: 268)

2 KIELEN OPPIMINEN

Tutkimukseeni osallistuneet oppilaat ovat kotoisin kaksikieliseltä paikkakunnalta, joten he ovat joko oppineet tai omaksuneet toisen kotimaisen kielen, suomen kielen. Tässä luvussa käsittelen eri käsitteiden eroja ja merkityksiä kielen oppimiseen ja omaksumiseen. Perehdyn sekä ensimmäisen eli äidinkielen että toisen kielen oppimiseen ja lopuksi tarkastelen kielenoppimisen ei-kielellisiä tekijöitä ja eri kielenoppimisstrategioita.

Oppilaiden koulukieli on ruotsi, joten luultavasti heidän äidinkieltensä on myös ruotsi. Se tarkoittaa sitä, että yksikieliset oppilaat ovat oppineet suomen kielen ja kaksikieliset oppilaat, jotka hallitsevat sekä suomen että ruotsin kielen, ovat omaksuneet kielen jo lapsena. Kielen oppimisesta puhutaan silloin, kun kyseessä on toisen tai vieraan kielen opiskelu. Lähdemäen mukaan oppiminen on tietoista toimintaa, ja sääntöjen hallinta on oppilaalle tärkeää. Harjoittelu kuuluu myös kielen oppimiseen. (Lähdemäki (1995: 3)

Äidinkieli, joka tavallisesti on ihmisen ensimmäinen omaksuttu kieli, kuullaan lähiympäristössä olevilta ihmisiltä samalla, kun sosiaalistuu ja kulttuuristuu asuinympäristössään. Äidinkieli ei ole käsitteenä yksiselitteinen. Ihmisellä voi olla kaksi rinnakkaista kieltä lapsuudessaan, ja ne ovat rinnakkain vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Sajavaara 1999b: 73) Äidinkieli ei välttämättä ole äidin kieli, vaan se voi myös olla isän tai jonkun toisen läheisen kieli, millä on ensimmäisten vuosien aikana suuri rooli lapsen elämässä.

Äidinkieli käsitteenä on yhtä monivivahteinen kuin *kaksikielisyys*. (Börestam & Huss 2001: 24) Sajavaara (1999b: 73) toteaa, että äidinkieli voi myös olla se kieli, jonka lapsi osaa parhaiten. Toisaalta kielen ei välttämättä tarvitse liittyä osaamiseen, vaan se voi olla sidottu henkilön identiteettiin. Tilanteissa, jossa ihmisellä on useampi äidinkieli, kieliä kutsutaan ensimmäisiksi kieliksi. Kaksikielisen ihmisen on usein vaikea arvioida, kumpi kieli on omaksuttu ensin. (Pietilä & Lintunen 2014: 15) Suomessa voi kuitenkin olla vain yksi virallinen äidinkieli, joka usein on sama kuin koulukieli.

Toinen kieli omaksutaan samalla tavalla kuin ensimmäinenkin eli hyvin varhaisessa vaiheessa elämää. Kaksi- ja monikielisyys on nykyään yleisempää kuin yksikielisyys. (Sajavaara 1999: 74; Pietilä ym. 2014: 11). Toisen kielen oppimisesta puhutaan, kun ensimmäinen kieli eli äidinkieli on jo omaksuttu. Usein käsitteet *toisen* ja *vieraan kielen oppiminen* sekaantuvat keskenään. Käsite *toinen kieli* viittaa kieleen, joka siinä maassa on virallinen kieli tai laajalti käytetty kieli. (Pietilä ym. 2014: 13–14) *Vieraan kielen oppimisesta* on kyse kun oppii toista, kolmatta ja jopa neljättä kieltä omassa kotimaassaan. Esimerkiksi englantia ja saksaa ovat Suomessa vieraita kieliä, koska ne eivät ole maassamme virallisia kieliä (Börestam ym. 2001: 24; Pietilä ym. 2014: 14)

Pietilä ym. (2014: 14) tuovat esille näiden kahden määritelmän ongelmat. Suomessa ruotsi on maan virallinen kieli, mutta se ei ole kaikilla maamme alueilla puhuttu kieli, kun taas englantia kuulee lähes jokainen suomalainen eri medioiden ja työyhteisöjen kautta. (Pietilä ym. 2014: 14) *Toisen* tai *vieraan kielen oppiminen* onnistuu parhaiten, kun kielenoppija muodostaa hypoteeseja toisen tai vieraan kielen rakenteista. *Toisen* ja *vieraan kielen oppiminen* tapahtuu yleensä luokkahuoneessa. Kielenoppija luo omia sääntöjä ja kokeilee, toimivatko ne kyseisessä kielessä. Kielenoppimiseen kuuluu useita siirtymävaiheita, ja joka vaiheessa kielenoppija luo oman järjestelmänsä. (Börestam ym. 2001: 24)

Kun kielenoppijan kohdekieli ei ole täydellinen, puhutaan välikielestä, joka koostuu kolmesta vaiheesta. (Lähdemäki 1995: 5–6) Presystemaattisessa vaiheessa oleva kielenoppija tietää, että on olemassa jokin järjestelmä. Hän tuottaa joskus oikeita muotoja, mutta ei pysty korjaamaan virheitään eikä pysty viittaamaan kielen sääntöihin. Systemaattisessa vaiheessa kielenoppija pystyy jotenkin selittämään, mihin hän on pyrkinyt, mutta ei kuitenkaan osaa korjata virheitään. Postsystemaattisessa vaiheessa kielenoppija tuottaa oikeita muotoja ja hän osaa korjata ja selittää virheitään. (Corder 1976: 275–275; Lähdemäki 1995: 6)

Sosiaaliset, psykologiset ja pedagogiset seikat vaikuttavat siihen, miten hyvin toista tai vierasta kieltä opitaan. Opittavan kielen kuuleminen ja erityisesti myönteinen asenne kyseistä kieltä puhuvia ihmisiä kohtaan vaikuttavat kielen oppimiseen. Lapsen iän ja

oppimisen suhdetta on tutkittu paljon, ja toisin kuin aikaisemmin on todettu, hieman vanhemman lapsen kognitiivisesta kyvystä voi olla hyötyä uuden kielen oppimisessa. Luonteenpiirteet ja oppimisstrategiat vaikuttavat myös vieraan kielen oppimiseen. (Börestam ym. 2001: 31–32)

2.1 Kielenoppimisen ei-kiellelliset tekijät

Kielenoppiminen on yksilöllistä eikä välttämättä riipu kielenoppijasta itsestään, vaan on olemassa erilaisia sosiaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat oppijan oppimiseen ja kehitykseen. (Sajavaara 1999b: 89) Nämä tekijät liittyvät muun muassa ikään, älykkyyteen, kielelliseen lahjakkuuteen, motivaatioon ja asenteeseen. Ne jakaantuvat affektiivisiin ja kognitiivisiin tekijöihin. (Juurakko-Paavola & Airola 2002: 28)

Affektiiviset eli tunteisiin liittyvät tekijät, kuten kieliminä, motivaatio, asenne ja persoonallisuuden piirteet ovat kognitiivisia tekijöitä tärkeämpiä kielenoppimisen kannalta. Minäkuva muokkautuu saadun palautteen perusteella ja sen vuoksi se vaikuttaa myös kielenoppimiseen ja niin sanottuun kieliminään, joka on osa minäkuva. Kieliminä eli käsitys itsestä tietyn kohdekielen oppijana koostuu kolmesta osa-alueesta. Nämä ovat tiedostettu kieliminä, ihannekieliminä ja itsearvostus, joka on edeltävien komponenttien seuraus. Oman kieliminän pohtiminen on tärkeää kielenoppimisen kannalta, koska se voi olla ratkaiseva tekijä kielenoppimisprosessissa. (Juurakko-Paavola & Airola 2002: 28)

Juurakko-Paavola ym. (2002: 29) mukaan motivaatio on toinen tärkeä osa kielenoppimista. Motivaatio tarkoittaa työmäärää, jonka on valmis tekemään oppiakseen kieltä, mutta myös sitä, miten mielekkääksi oppija kokee kielenoppimisen. Motiivit voivat olla sekä tietoisia että tiedostamattomia, ja motivaatioon vaikuttaa sekä tavoitteen kiinnostavuus että sen saavuttamisen todennäköisyys. (Juurakko-Paavola ym. 2002: 29) Richard Clémentin ja Kimberly Noelsin itsemääräämisteorian (eng. Self-Determination Theory) mukaan motivaatio voi olla joko ulkoinen tai sisäinen. Sisäinen motivaatio kumpuaa – kuten käsite kuvaa – ihmisestä itsestään, ja ulkoisesta

motivaatiosta puhutaan silloin, kun esimerkiksi työn tekemisestä saa palkkaa tai vanhemmat painottaa lastaan opiskelemaan kieliä. (Pietilä 2014: 51; Juurakko-Paavola ym. 2002: 29) Kielenoppimisessa puhutaan usein instrumentaalista ja integratiivisesta motivaatiosta. Instrumentaalinen motivaatio tarkoittaa sitä, että kielenoppiminen kiinnostaa käytännöllisistä syistä, eli sen vuoksi on esimerkiksi mahdollisuus saada parempi työpaikka. Integratiivinen motivaatio on kyseessä, kun on halu kommunikoida, ja tämä johtaa yleensä parempiin oppimistuloksiin. (Juurakko-Paavola ym. 2002: 29; Pietilä 2014: 50)

On tärkeää pitää mielessä, että motivaatio ja asenne ovat kaksi eri asiaa. Asenne on usein pysyvää, kun taas motivaatio on dynaaminen. Asenne voi hyvinkin olla oppimisen este, ja sen vuoksi asenne pitää tiedostaa ja pohtia, mistä se johtuu. Affektiivisiin tekijöihin kuuluvat myös oppijan persoonallisuuspiirteet. Juurakko-Paavola ym. (2002: 30) ovat sitä mieltä, että tietyt piirteet, kuten ulospäinsuuntautuneisuus, voivat edistää oppimista, ja toiset, esimerkiksi jännittyneisyys, voivat estää oppimista. Eri ominaisuuksien vaikutusta kielenoppimiseen on vaikea todistaa, mutta tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että persoonallisuuspiirteillä on merkitystä kielenoppimisessa.

Kognitiiviset tekijät ovat eri tapoja käsitellä sitä tietoa, mitä oppija havaitsee, muokkaa tai jäsentää. Ne ovat Juurakko-Paavola ym. (2002: 31) mukaan usein toistensa ääripäitä, ja oman kognitiivisen tyylin tiedostaminen koetaan hyvin tärkeäksi. Kielenoppimisen tutkimuksissa analyyttinen ja holistinen oppija ovat keskeisessä asemassa. Analyyttisellä oppijalla vasen aivopuolisko on hallitseva, ja yksityiskohtiin keskittyminen ja muiden häiritsevien tekijöiden poistaminen on tyypillistä. Analyyttinen oppija keskittyy oppimiseen ja työskentelee parhaiten yksin. Oikea aivopuolisko hallitsee holistista oppijaa, ja hänelle on tärkeä saada opittavasta seikasta kokonaiskuvan. Holistiselle oppijalle sosiaalinen kanssakäyminen on tärkeää, ja hän haluaa tarkkoja ohjeita ja henkilökohtaista vuorovaikutusta opettajan kanssa. Musiikin kuuntelu ja välipalojen syönti kesken oppimisen ei ole holistiselle oppijalle häiritsevää, päinvastoin. (Juurakko-Paavola ym. 2002: 31)

Kognitiivisiin tekijöihin kuuluu myös älykkyys ja sen eri lajit. Loogis-matemaattisen ja kielellisen älykkyuden lisäksi voi olla visuaalisesti, kinesteettisesti, musiikillisesti, sosiaalisesti tai intrapersoonallisesti älykäs. Kaikista lajeista on eri tavoin hyödyksi kielenoppimisessa. Visuaalisesti lahjakas hyödyntää muistiinpanoja ja mind mapeja kielenoppimisessa, kun taas musiikillisesti älykäs hyödyntää musiikkia oppiessaan jotain uutta. (Juurakko-Paavola ym 2002: 32)

Myös iällä voi olla kielenoppimisessa merkitystä. Korkea ikä ei ole kielenoppimisessa kielteinen tekijä, mutta ongelmat kytkeytyvät itse oppimisprosessiin ja sen lopputuotteeseen. On varmasti osoitettavissa, että aikuisten kielenoppimisprosessi on erilainen kuin lasten vastaava oppimisprosessi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jompikumpi olisi heikommassa asemassa. Aikuinen pystyy käyttämään iän ja kokemuksen hyödykseen, kun taas lapsi voi vaivatta turvautua tiedostamattomiin tapoihin oppia tai omaksua kieltä. (Sajavaara 1999b: 89) Kielen rakenteet ovat aikuisille helpompia, kun taas lapset hallitsevat kielen ääntämisen paremmin. (Pietilä 2014: 58–60) Tässä pro gradu-tutkielmassa affektiivisista tekijöistä motivaatio ja aseenne ovat tärkeimpiä ja kognitiivisista tekijöistä iällä saattaa olla merkitystä tutkimustuloksiin.

2.2 Kielenoppimisstrategiat

Kielenoppijat käyttävät erilaisia menetelmiä varastoimaan tietoa niin, että sitä voi myöhemmin käyttää. Menetelmiä kutsutaan kielenoppimisstrategioiksi. (Sajavaara 1982: 16) Lähdemäen (1995: 17–18) mukaan kielenoppija käyttää erilaisia strategioita, kun hänen oma taitonsa ei ole riittävä. Kielenoppimisstrategia valitaan sen mukaan, minkälainen persoonallisuus ja kognitiivinen tyyli oppijalla on ja kumpi aivopuolisko dominoi. (ks. yksityiskohtaisemmin luku 2.1)

Sajavaaran (1982: 16) mukaan on vaikea erottaa kommunikaatiostrategiat oppimisstrategioista, koska kommunikaatiostrategialla tarkoitetaan sitä menettelytapaa, johon turvaututaan, kun kommunikointi on välttämätöntä, mutta kohdekielen keinot ovat loppu. Yleisistä kommunikaatiostrategioista Sajavaara (1982: 16) mainitsee

kielellisen tai sisällöllisen supistamisen, välttelyn, asian ilmaisemisen toisella tavalla, lainaamisen toisesta kielestä ja avun pyytämisen. Oppilaat eivät ole tutkimuksessani pystyneet turvautumaan kommunikaatiostrategioihin, koska paikallissijan ilmaisua ei voi välttää, ilmaista toisella tavalla, eivätkä oppilaat ole saaneet pyytää ulkopuolista apua.

Sen sijaan oppilaat ovat tutkimuksessani käyttäneet erilaisia kielenoppimisstrategioita. Oppimisstrategioita on monia, mutta tärkeimmät ovat sääntöjen *yleistäminen* ja *transferenssi* eli tiedon siirtäminen yhteydestä toiseen. Oppimisstrategiana pidetään myös yksinkertaistumista, joka on suora seuraus *yleistyksestä*. *Yksinkertaistumista* tapahtuu, kun puhutaan lapsille, ulkomaalaisille ja kielen opiskelijoille. Silloin kieltä hallitseva ihminen yrittää helpottaa viestin vastaanottamista. (Sajavaara 1982: 16)

Kielten välisestä vaikutuksesta puhutaan silloin, kun oppijan kielessä näkyy äidinkielen vaikutus. Viestintätilanteessa kielenkäyttäjät käyttävät hyväkseen kaikkea sitä, minkä on aikaisemmin oppinut. (Sajavaara 1982: 16) Äidinkielen vaikutusta on kahdenlaista, sekä positiivista että negatiivista siirtoa. Positiivista siirtovaikutusta tapahtuu, kun äidinkieli ja opetettava kieli ovat samankaltaisia ja äidinkielestä on hyötyä kohdekieltä opeteltaessa. (Lähdemäki (1995: 23)

Siirtovaikutuksen eli transferin syitä on monia. Se voi johtua sekä puutteellisesta kielitaidosta että myös tietoisesta valinnasta. Eri sukukielien välillä esiintyy usein sekä positiivista että negatiivista siirtovaikutusta. (Nissilä 2011: 44) Koska suomen ja ruotsin kieli kuuluvat sekä geneettisesti että typologisesti eri ryhmiin, kielten välillä ei ole positiivista (transferenssi), vaan negatiivista siirtovaikutusta (interferenssi) (Lähdemäki 1995: 23).

Aiemmin opittu aines johtaa oppijan harhaan, ja hän tuottaa virheellisen tuotoksen, joka ei ole hyväksyttävä. Sen sijaan suomenkielisten ja suomenruotsalaisten kulttuuriero on pieni, ja suomenruotsalaisten kieli saa vaikutteita suomen kielestä. (Sajavaara 1982: 16) Suomalainen transfer-tutkija Håkan Ringbom korostaa, että piirteitä siirtyy myös opittavasta kielestä oppijan äidinkieleen. Tätä ilmiötä kutsutaan englanninkielisellä

termillä *crosslinguistic influence* (suom. kieltenväliset vaikutukset). (Pietilä ym. 2014: 19)

2.3 Kaksikielisyys käsitteenä

Kaksikielisyys on monivivahteinen käsite, ja eri tutkijat määrittelevät käsitettä eri tavoin. Börestam ym. (2011: 47) jakavat kaksikielisuuden *primaariseen* ja *sekundaariseen kaksikielisyyteen*. Primaarisella kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että lapsi omaksuu kielen kotioloissa tai luonnollisessa ympäristössä, kun taas sekundaarisesta kaksikielisyydestä puhutaan, kun kaksikielisyys on tavoitettu systemaattisesti opetuksen avulla.

Toinen tapa määritellä kaksikielisyyttä on Börestamin ym. (2011: 47) mukaan jakaa se *additiiviseen* ja *subtraktiiviseen kaksikielisyyteen*. Kun tätä tapaa käytetään kaksikielisuuden määrittämiseen, halutaan kuvata, mitkä ovat myönteiset ja kielteiset vaikutukset yksilön kieleen. *Additiivisesta kaksikielisyydestä* on kyse, kun toisella kielellä ei ole kielteistä vaikutusta oppijan äidinkieleen ja *subtraktiivisesta kaksikielisyydestä* on kyse silloin, kun esimerkiksi pakolaislapset oppivat toisen kielen äidinkielen kustannuksella. (Börestam ym. 2011: 47)

Börestam ym. (2011: 49) muistuttavat, että ennen on myös puhuttu *rinnastetusta* ja *yhdistetystä kaksikielisyydestä*. Kun kahta kieltä opitaan eri ympäristöissä, esimerkiksi kotona ja koulussa, kyseessä on rinnastettu kaksikielisyys. Termillä yhdistetty kaksikielisyys tarkoitetaan, että kahta kieltä käytetään sikin sokin, eli käytetään *koodinvaihtoa*. Koodinvaihdosta puhutaan, kun samassa keskustelussa käytetään kahta eri kieltä. Pietilä ym. (2014: 19) mukaan koodinvaihtoa käytetään kun jokin sana ei heti tule mieleen tai jokin vieraan kielen sana vastaa paremmin puhujan tarkoittamaa merkitystä. Samanlainen ilmiö on *lainaaminen*, jonka Sundman (1999: 63–76) mainitsee. Lainamisessa puhuja vaihtelee kahden kielen välillä tietoisesti. Lainamisesta puhutaan, kun puhuja lainaa sanan tai lauseen toisesta kielestä ja liittää

siihen toisen kielen päätteitä. Koodinvaihdon ja lainaamisen raja on usein hyvin vaikea vetää.

Sundman (1999: 48–49) toteaa, että useimmiten kuvaillaan erityyppistä kaksikielisyyttä, mutta on myös olemassa eriasteista kaksikielisyyttä. Täydellisellä kaksikielisyydellä ei tarkoiteta, että puhujan molempien kielten täytyy olla samalla tasolla kuin syntyperäisen puhujan äidinkieli. Täydellisellä kaksikieliselä puhujalla on kielessään poikkeavia piirteitä, jotka liittyvät toisen kielen interferenssiin. Tasavertainen kaksikielisyys merkitsee samaa kuin täydellinen kaksikielisyys, eli puhuja osaa käyttää molempia kieliä yhtä luontevasti.

Kaksikielisyuden mittaaminen koetaan useimmiten enemmän haitaksi kuin hyödyksi. Joissakin tapauksissa se on kuitenkin tehtävä, esimerkiksi silloin, kun valitaan ihmisiä tiettyyn ammattiin. (Skutnabb-Kangas 1981: 188) Kaksikielisyttä saatetaan myös mitata, kun ruotsinkieliset oppilaat jaetaan heidän kielitaitonsa perusteella lukemaan suomen kieltä joko A-oppimäärän tai äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan.

3 SUOMEN KIELEN SISÄ- JA ULKOPAIKALLISSIJAT

Tässä alaluvussa käsittelen suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijoja ja niiden oikeaa käyttöä. Paikallissijat ovat hyvin oleellinen osa tutkimustani, joten on syytä tuoda esille paikallissijojen sääntöjä ja poikkeuksia. Jokaisen säännön jälkeen esitän esimerkkilauseen, josta sääntö käy ilmi.

Suomen kielessä on viisitoista kaasusta eli sijamuotoa, joista kuusi sijamuotoa ilmaisee tekemisen paikkaa. Näitä sijoja kutsutaan paikallissijoiksi, ja ne jaetaan kahteen ryhmään riippuen siitä, tapahtuuko tekeminen paikan sisäpuolella vai paikan ulkopuolella, päällä tai pinnalla. Paikallissijat ilmaisevat myös muuta. Niitä käytetään muun muassa ajanilmauksissa ja opittavissa rektioissa. Kyseiset sijamuodot on vielä jaettu kahteen kategoriaan, staattisiin ja dynaamisiin paikallissijoihin, riippuen siitä, millaisesta verbin liikkeestä ja liikkeen suunnasta on kyse. Staattiset paikallissijat ilmaisevat paikalla olemista (laukussa) ja dynaamiset paikallissijat ilmaisevat liikettä (laukusta ja laukkuun). (White 2010: 74)

Paikallissijat ilmaisevat myös muuta kuin paikkaa. Vaikka ilmaus voi olla paikallissijassa, ei ole kyse tekemisen konkreettisesta paikasta tai verbin konkreettisesta liikkeestä. Nämä opittavat rektiot, jossa sana vaatii tietyssä sijassa olevaa täydennystä, ovat muun muassa ilmaukset *pidän suklaasta, se maistuu hyvältä ja tule meille illalla*. (White 2010: 75; Iso Suomen kielioppi 2008) Suomalaiset paikannimet taipuvat yleensä sisäpaikallissijoissa, mutta poikkeuksia on. Muun muassa paikkakuntien taivutus pitää oppia nimi nimeltä (White 2010: 77). Paikallissija muodostuu, kun paikallissijapäätte lisätään yksikön genetiivin vartaloon sen jälkeen, kun genetiivin päätte -n on poistettu. Monikkomuodon saa, kun paikallissijapäätte liitetään monikkovartaloon. (White 2010: 74–75)

Taulukosta selviää, mitkä sijapäätteet ovat suomen kielen paikallissijoille ominaisia. Sekä sisä- että ulkopaikallissijoihin kuuluu kolme sijamuotoa.

Taulukko 2. Sisä- ja ulkopaikallissijojen sijamuodot.

Sisäpaikallissijat		Ulkopaikallissijat	
Inessiivi	-ssa	Adessiivi	-lla
Elatiivi	-sta	Ablatiivi	-lta
Illatiivi	-n, -seen, -hVn	Allatiivi	-lle

3.1 Sisäpaikallissijojen käyttö

Sisäpaikallissijoihin kuuluvat kolme sijaa; *inessiivi*, *elatiivi* ja *illatiivi*, jotka ilmaisevat, että tekeminen tapahtuu jonkin sisäpuolella. Sisäpaikallissijaa käytetään myös vaatteiden ja ruumiinosien yhteydessä (White 2010: 74). *Inessiivi* on olosija ja sisäpuolella olemisen lisäksi se voi ilmaista myös aikaa, erilaisia tiloja tai rektiosuhteita (Ingo 2000: 58). Inessiiviä käytetään myös, kun jokin on kiinni jossakin tai kuuluu kiinteästi johonkin. On olemassa inessiivi-ilmauksia, joilla ei ole varsinaista sääntöä eli ovat opittavia rektioita. Muun muassa verbien *olla*, *istua*, *asua*, *seisoo*, *käydä* ja *maata* jälkeen tulee inessiivi kun tarkoitetaan sisäpuolella olemista (White 2010: 78). Inessiivi vastaa kysymyksiin *missä*, *milloin* ja *kuinka nopeasti*. Alla inessiivin käyttöä koskevia sääntöjä ja esimerkkejä niistä:

a) sisäpuolella olemista	Avain on laukussa.
b) ajan ilmaus	Tehtävä valmistui viikossa.
c) tila	Hän on pyörryksissä.
d) rektio	Pysyn mielipiteessäni.
e) kiinteä osa jotakin	Kupissa on korva.

Elatiivi on erosija, joka etenkin ilmaisee liikettä jonkin sisältä, mutta myös aikaa ja rektiosuhteita. (Ingo 2000: 58) Muun muassa verbien *lähteä*, *mennä*, *tulla*, *muuttaa*, *matkustaa*, *etsiä* ja *löytää* jälkeen tulee *elatiivi* kun tarkoitetaan liikettä jonkin sisältä. *Elatiivi* vastaa kysymyksiin *mistä pois*, kun kyseessä on paikka, *mistä* tai *kenestä*, kun

kyseessä on aihe, teema tai syy, *mistä*, kun kyseessä on tietolähde, aine tai materiaali ja *mistä saakka* tai *mistä mihin*, kun kyseessä on ajan ilmaus. Se vastaa myös kysymyksiin *kenestä* tai *mistä tulee mikä*. Elatiivia käytetään myös kun kyseessä on osa tietystä määrästä tai muu elatiivi -ilmaus. (White 2010: 79–80) Alla elatiivin käyttöä koskevia sääntöjä ja esimerkkejä niistä:

a) liikettä jonkin sisältä	Otin avaimen laukusta.
b) aika	Hän työskentelee aamusta iltaan.
c) tietolähde	Kuulin sen radiosta.
d) osa määrästä	Osa työntekijöistä sai potkut.
e) mistä tulee mikä -lause	Minusta tulee isona opettaja.

Illatiivi on tulosija ja ilmaisee liikettä jonkin sisälle mutta myös ajan ilmauksia ja rektiosuhteita. Illatiivi vastaa kysymyksiin *mihin* tai *minne*, kun kyseessä on liike johonkin paikkaan, *mihin* tai *keneen*, kun kyseessä on jokin kohde, *mihin asti* tai *mistä mihin*, kun kyseessä on ajan ilmaus ja on myös olemassa muita opittavia illatiivi-ilmauksia. Muun muassa verbien *lähteä*, *saapua*, *matkustaa*, *muuttaa*, *viedä*, *lähettää*, *jäädä*, *unohtaa* ja *luottaa* jälkeen tulee illatiivi kun merkitys on jokin yllämainituista. Alla illatiivin käyttöä koskevia sääntöjä ja esimerkkejä niistä:

a) paikka; liike johonkin	Juna saapuu Vaasaan kello kuusi.
b) liike johonkin	Unohdin laukkuni bussiin.
c) rektio	Voit aina luottaa minuun.
d) ajan ilmaus	Hän asuu Suomessa elokuuhun asti.
e) illatiivi-ilmaus	Laita ovi lukkoon!

3.2 Ulkopaikallissijojen käyttö

Ulkopaikallissijoihin kuuluvat *adessiivi*, *ablatiivi* ja *allatiivi* (Ingo 2000: 59; White 2010: 74). Kaikki ulkopaikallissijat ilmaisevat paikkaa, kun tekeminen tapahtuu paikan ulkopuolella, luona tai lähellä. Ulkopaikallissija liitetään myös ihmisen etu- ja

sukunimeen ja kun käymme jonkun kotona, esimerkiksi 'Olimme eilen *Virtasilla*'. Kun puhutaan omistajasta, antajasta tai saajasta, käytetään ulkopaikallissijoja, esimerkiksi 'Sain *Pekalta* kukkia'.

Adessiivi on olosija, joka vastaa kysymyksiin *missä*, kun kyseessä on paikka, *millä* tai *minkä avulla*, kun kyseessä on väline tai instrumentti, *millä tavalla*, *kenellä* tai *millä on*, kun kyseessä on omistuslause, *kenellä* tai *kenen luona* ja *milloin*, kun kyseessä on ajan ilmaus. (White 2010: 83) Alla adessiivin käyttöä koskevia sääntöjä ja esimerkkejä niistä:

a) paikka	Matto on lattialla.
b) väline	Maksatteko pankkikortilla?
c) millä tavalla	Kieliä oppii puhumalla.
d) omistus	Minulla on kylmä.
e) kenen luona	Kävimme eilen Liisalla.
f) ajan ilmaus	Ensi viikolla sataa vettä.

Ablatiivi on erosija, joka ilmaisee liikettä jonkin pinnalta tai läheisyydestä ja ablatiivilla vastataan kysymyksiin *mistä*, kun kyseessä on paikka, *keneltä* tai *kenen luota*, *milloin* tai *mihin aikaan*, kun kyseessä on kellonaika. Ablatiivia käytetään myös aisti-ilmauksissa ja muissa opittavissa ablatiivi-ilmauksissa.

a) paikka	Ostin perunoita torilta.
b) keneltä	Lainasin Villeltä rahaa.
c) kellonaika	Heräätkö aamuisin seitsemältä?
d) rektio	Puuro ei maistu hyvältä.
e) ablatiivi-ilmaus	Hän on nimeltään Sanni.

Allatiivi on ulkopaikallissijojen tulosija ja allatiivilla vastaa kysymyksiin *mihin*, kun kyseessä on paikka ja *kenelle* tai *kenen luokse*. On myös olemassa opittavia allatiivin ilmauksia. Muun muassa verbien *lähteä*, *mennä*, *tulla*, *päästä*, *panna*, *lähettää*, *antaa*, *viedä*, *kertoa*, *sanoa*, *soittaa* ja *vastata* jälkeen tulee allatiivi kun tarkoitetaan liikettä.

a) paikka	Tule tänne parvekkeelle.
b) kenelle	Hän opettaa suomea ruotsinkielisille.
c) kenen luokse	Tulkaa huomenna meille!
d) allatiivi-ilmaus	Menemmekö ensi viikolla lounaalle?

Iso Suomen kielioppi (2008) jakaa suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijat viiteen pääryhmään. Tutkielmassani keskityn neljään pääryhmään, jotka ovat paikat, paikannimet, tila ja toiminta. Niiden lisäksi keskityn myös paikallissijoihin ajan ilmauksissa, eli olosijoihin (inessiivi ja adessiivi), tulosijoihin (illatiivia ja allatiivi) ja erosijoihin (elatiivia ja ablatiivi). Tulosijoja ja erosijoja kutsutaan yhdellä ilmauksella suuntasijoiksi. (White 2010: 75) Tutkielmani paikallissijatesti on tehty näiden neljän pääryhmän perusteella, ja jokainen esimerkki on valittu Leila Whiten esimerkkien ja oppilaiden oppikirjan *Suomi NYT* mukaan, mutta ne on muokattu oppilaiden taustaa ja asuinpaikkakuntaa ajatellen. Tutkielmassani tutkin oppilaan taitoa käyttää staattisia ja dynaamisia paikallissijamuotoja sekä paikallissijamuodossa olevia opittavia rektioita ja muita poikkeuksia.

4 OPPILAIDEN KEHITYS PAIKALLISSIJOJEN OSAAMISESSA

Analysoin aineistossani esiintyvät virheet virheanalyysin avulla. Olen luokitellut virheet Lähdemäen (1995: 94–101) tapaan eri kategorioihin. Nämä kategoriat ovat *väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä, paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla, sijan poisjätö ja muut paikallissijan sekaannukset*.

Tutkimusaineistoni koostuu sisä- ja ulkopaikallissijoja mittaavasta testistä. Aineisto on kerätty lokakuussa 2013 ja helmikuussa 2016. A-oppimäärän mukaan opiskelevien ryhmässä eli A-ryhmässä oli vuonna 2013 oppilaiden ollessa seitsemännellä luokalla 25 oppilasta, ja äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien ryhmässä eli mofi-ryhmässä oli 14 oppilasta. Uusintatestiin osallistui kevätlukukaudella vuonna 2016 oppilaiden ollessa yhdeksännellä luokalla 23 A-ryhmän oppilasta ja 12 mofi-ryhmän oppilasta.

Taulukosta selviää, montako virhettä ryhmät ovat tehneet jokaisessa tehtävässä seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla. Taulukosta näkee myös, virheiden määrä yhteensä.

Taulukko 3. Eri tehtävien virhemäärät ryhmittäin ja yhteensä.

	Monivalintatehtävä		Aukkotehtävä		Virheet yhteensä	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
A-ryhmä	148	111	176	138	324	247
Mofi-ryhmä	19	11	35	26	54	37
Kaikki oppilaat	167	122	211	164	378	284

Vuonna 2013 tehdyissä testeissä on yhteensä 378 virhettä, joista 324 virhettä on A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden tekemiä. Ensimmäisessä tehtävässä, joka

on monivalintatehtävä, A-ryhmän oppilaat ovat tehneet seitsemännellä luokalla 148 virhettä ja toisessa tehtävässä, joka on aukkotehtävä, ryhmän oppilaat ovat tehneet 176 virhettä. Siitä päätellen, A-ryhmän virheiden osuus on 86 prosenttia kaikista virheistä. Se tarkoittaa sitä, että he tekevät 13 virhettä oppilasta kohden. Mofi-ryhmän oppilaat tekivät seitsemännellä luokalla yhteensä 54 virhettä, joista 19 virhettä syntyi monivalintatehtävässä ja 35 virhettä aukkotehtävässä. Tämä tarkoittaa sitä, että mofi-ryhmän oppilaat tekevät noin neljä virhettä oppilasta kohden.

Uusintatestissä vuonna 2016 virheitä on vähemmän. Virheitä on yhteensä 284 kappaletta, joista 247 virhettä on A-ryhmän tekemiä ja 37 virhettä mofi-ryhmän tekemiä. Uusintatestissä on yhteensä 94 virhettä vähemmän. Virheiden määrä on molemmilla ryhmillä laskenut tasaisesti sekä monivalinta- että aukkotehtävässä. A-ryhmä tekee uusintatestissä 11 virhettä oppilasta kohden kun taas mofi-ryhmä tekee kolme virhettä oppilasta kohden. Virhemääriä vertaillen, on tärkeää pitää mielessä, että sekä A- että mofi-ryhmässä on kaksi oppilasta vähemmän uusintatestiä tehdessä.

Taulukko 4. Virhemäärä oppilasta kohden ryhmittäin seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla.

Luokat	Virhemäärä oppilasta kohden	
	7 lk.	9 lk.
A-ryhmä	13	11
Mofi-ryhmä	4	3

Seuraavaksi esittelen virhekategorioiden erikseen. Analyysissäni esitän ensin A-ryhmän tekemiä yleisiä virheitä jokaisesta virhekategoriasta ja jatkan sen jälkeen mofi-ryhmän vastausten parissa. Kuvailen virheet ja pohdin virheiden syntyä oppilaiden antamien perustelujen avulla. Vaikka testi koostuu kahdesta erityyppisestä tehtävästä, olen yhdistänyt molempien tehtävien virheet, ja esitän esimerkkejä molemmista tehtävistä.

Esimerkeissä oleva virhe on lihavoitu, ja jokaisen esimerkin jälkeen sulkuihin on merkitty, montako oppilasta on tehnyt kyseisen virheen seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla. Eri virhekategoriosta nostan esiin yhdestä viiteen esimerkkiä riippuen siitä, miten yleinen kyseinen virhe on ollut oppilaiden keskuudessa tai havaitessani tuloksissa mielenkiintoisen eron. Olen ottanut esimerkin mukaan vain siinä tapauksessa, että vähintään kaksi oppilasta on tehnyt kyseisen virheen. Sen vuoksi mofi-ryhmän oppilaiden vastaukset eivät aina ole verrattavissa keskenään, koska saman virheen tekijöitä ei ole riittävästi.

4.1 A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden vastaukset

Tässä alaluvussa käsittelen A-ryhmän tekemiä virheitä ja niiden syntyä virhekategoriottain. Sen jälkeen kuvailen eniten tehtyjä virheitä jokaisessa virhekategoriassa. Esimerkkivastauksia on yhdestä viiteen riippuen siitä, kuinka yleinen virhe on ollut.

Taulukko 5. A -ryhmän virheet kategoriottain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla.

Virhekategorioiden	Monivalintatehtävä		Aukkotehtävä		Yhteensä	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä	72	47	17	16	89	61
Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla	-	-	79	66	79	66
Sijan poisjätö	1	2	45	38	46	40
Muut paikallissijan sekaannukset	75	62	35	18	110	80

Ensimmäisessä kategoriassa *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä*, A-ryhmän oppilaat ovat tehneet seitsemännellä luokalla 89 virhettä, kun taas yhdeksännen luokan uusintatestissä tulos on huomattavasti parempi. Oppilaat ovat tällöin tehneet kyseisessä kategoriassa 61 virhettä. Virhemäärän perusteella pystyy päättelemään, että monivalintatehtävä on tuottanut oppilaille enemmän päänvaivaa, mutta tässä tehtävässä on nähtävissä selkeä parannus yhdeksännellä luokalla.

Toisessa kategoriassa *paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla* virheiden teko ei ole mahdollista monivalintatehtävässä, koska sellaista vastausvaihtoehtoa ei ole. Aukkotehtävässä on seitsemännellä luokalla tehty 79 virhettä, ja yhdeksännellä luokalla 66 virhettä. Yhdessä monivalintatehtävän lauseessa on ollut mahdollista tehdä virhe, joka kuuluu kolmanteen kategoriaan *sijan poisjätö*. Ensimmäisellä testikerralla yksi oppilas on valinnut väärän vaihtoehdon, kun taas uusintatestissä kaksi oppilasta on tehnyt kyseisen virheen. Neljännessä kategoriassa *muut paikallissijan sekaannukset* on tehty eniten virheitä. Seitsemännellä luokalla virheitä on tehty tässä kategoriassa 110 kappaletta, ja yhdeksännellä luokalla 80 kappaletta. Selvästi enemmän virheitä on tehty monivalintatehtävässä, joka yllättäen oli aukkotehtävää vaikeampi.

Seuraavaksi esittelen jokaisesta kategoriasta esimerkkivastauksia. Jokaisen esimerkkivastauksen jälkeen on listattu oppilaiden perustelut vastaukseensa. Perustelun jälkeen suluissa olevan vinoviivan vasemmalla puolella on ilmoitettu, montako oppilasta on perustellut vastauksensa kyseisellä kommentilla seitsemännellä luokalla. Vinoviivan oikealla puolella on ilmoitettu, montako oppilasta on perustellut vastauksensa kyseisellä kommentilla yhdeksännellä luokalla. Monivalintatehtävän ja aukkotehtävän virheet on laskettu erikseen ja yllä olevasta taulukosta selviää, montako virhettä on tehty missäkin tehtävässä. Oikeanpuolisessa sarakkeessa on virhemäärä yhteensä kyseisessä kategoriassa.

4.1.1 Väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä

Ensimmäiseen virhekatgoriaan *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä* kuuluu virheet, joissa oppilas on kategorian nimen mukaan, tehnyt väärän sijavalinnan ulko- ja sisäpaikallissijan välillä. Kyseinen virhekatgoria on ollut A-ryhmälle seitsemännellä luokalla virhemäärältään toiseksi suurin, mutta yhdeksännellä luokalla virheiden määrä tässä kategoriassa on laskenut ja katgoria on järjestyksessä viimeistä edellisenä. Sen perusteella pystyy päättelemään, että oppilaat ovat uusintatestissä pystyneet useammin valitsemaan oikein sisä- ja ulkopaikallissijan välillä.

Esimerkissä 1 kahdeksan A-ryhmän oppilasta on molemmilla testikerroilla valinnut vaihtoehdoista allatiivin illatiivin sijaan. Kun kyseessä on ruumiinosa tai vaate käytetään usein sisäpaikallissijaa (White 2010: 77). Oppilaiden oppikirjassa Suomi NYT 1 (2004) käsitellään ruumiinosia ja paikallissijoja kirjan loppupuolella yhden harjoituksen verran. Harjoituksessa on samankaltainen tehtävä kuin testissäni oleva esimerkki 1, jossa haetaan oikeaa paikallissijaa *jalka*-sanalle. Testissäni oleva esimerkki 2 kuuluu myös tähän katgoriaan. Tässä esimerkissä kymmenen A-ryhmän oppilasta on seitsemännellä luokalla valinnut sisäpaikallissijan eli inessiivin ulkopaikallissijan sijaan, ja uusintatestissä saman virheen on tehnyt kuusi oppilasta.

- (1) Laitan housut **jaloille**. (8/8)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 1:

- a. Man lägger på någonting (5/5)
- b. Ändelsen -lle = till (1/1)
- c. Det passar bäst (1/1)

Oppilaiden ollessa seitsemännellä luokalla paikallissijoja ei ole vielä käsitelty, joten lienee selvää, etteivät oppilaat silloin välttämättä pysty tuottamaan oikeaa vastausta. A-ryhmän oppilaat eivät ole ennen ensimmäistä testikertaa saaneet opetusta

erikoisseikoista. Se, miksi yhtä monta oppilasta on tehnyt saman virheen toisella testikerralla, saattaa johtua siitä, että oppilaat ovat ajatelleet jalkoja olevan kaksi, ja sen vuoksi he ovat valinneet monikossa olevan vastausvaihtoehdon (ks. liite 1). Kuten mainitsin, oppilaiden oppikirjassa mainitaan tästä, mutta harjoituksia on vähän, eikä voi olettaa, että oppilaat osaavat yhden harjoituksen jälkeen kaikkia erikoisseikkoja ja poikkeuksia.

(2) **Kädellä** on haava. (10/6)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 2:

- a. Jag gissade (3/2)
- b. Jag vet inte vad det betyder (3/-)
- c. Handen har (2/1)
- d. Det betyder i handen (1/-)
- e. Det betyder på handen (-/1)

Perustelusta c ja e on havaittavissa negatiivista siirtovaikutusta johtuen ruotsin kielestä. Perustelussa c oppilas on yleistänyt sääntöjä ja perustelussa e oppilas on käsittänyt haavan olevan kämmenselässä eli ruotsiksi *på handen*. Yksi oppilas on seitsemännellä luokalla perustellut oikein, mutta vastannut silti väärin. Ruotsin prepositio *i* vastaa usein suomen kielen inessiiviä, mutta oppilas on jostain syystä valinnut suomeksi adessiivin. Vääriä vastauksia on yhdeksännellä luokalla vähemmän, ja perusteluista päätellen useampi oppilas on ymmärtänyt lauseen oikein yhdeksännellä luokalla.

Sisäpaikallissijaa käytetään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta suomalaisten paikannimien yhteydessä (White 2010: 77). *Joki*-loppuiset paikannimet ovat yksi poikkeuksista ja paikannimet ylipäättään pitää oppia nimi nimeltä. Kristinestads högstadieskolan käyttämässä *Suomi NYT!* -oppikirjasarjassa, paikannimien paikallissijoja ei käsitellä omana lukunaan. Ei seitsemännellä luokalla käytetyssä oppikirjassa Suomi NYT! 1 (2004), eikä yhdeksännellä luokalla käytetyssä oppikirjassa

Suomi NYT! 3 (2013). Oppikirjassa tosin on harjoituksia, joissa oppilaan pitää kertoa omasta kotipaikkakunnastaan ja kodistaan. Luultavasti oppilaat ovat kuitenkin harjoitelleet näiden tehtävien yhteydessä käyttämään paikallissijoja paikannimissä.

(3) Ystäväni asuu **Karijoessa**. (20/8)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 3:

a. För att -ssa betyder i (18/7)

b. Det låter bra (-/1)

Tämän lauseen kohdalla selvä kehitys on nähtävissä. Oppilaat ovat todennäköisesti jossain vaiheessa opintojaan saaneet kuulla tästä poikkeuksesta, koska kyseessä on lähipaikkakunta. Oppilaiden omat perustelut siitä, miksi he ovat valinneet juuri kyseisen vaihtoehdon, liittyy ruotsin interferenssiin. Lähes jokainen oppilas on seitsemännen luokan testissä perustellut vastauksensa sillä, että kyseisessä lauseessa on ruotsiksi prepositiona *i*. Uusintatestissä, seitsemän oppilasta on perustellut oikean vastauksen sillä, että *joki*-loppuiset paikannimet ovat adessiivissa. Sen vuoksi pystyy päättelemään, että he ovat yläkoulun aikana käsitelleet paikannimi-ilmauksia ja niiden poikkeuksia.

Paikallissijoista ajan ilmauksissa on *Suomi NYT 1* -oppikirjassa oma lukunsa. Kun jokin asia tehdään jossain tietyssä ajassa, käytetään ajan ilmauksissa inessiiviä, mutta kun lause vastaa kysymykseen *milloin*, vastauksen tulee olla adessiivissa, kuten alla mainitussa lauseessa (Suomi NYT 1: 2004).

(4) Sää oli **päivässä** aurinkoinen. (6/1)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 4a:

- a. Det betyder på (2/1)
- b. Det låter bra (2/-)
- c. Jag gissade (1/-)
- d. Vädret berättar om när det är sol (1/-)

Ensimmäisellä testikerralla kuusi A-ryhmän oppilasta käytti inessiiviä adessiivin sijaan. Uusintatestissä vain yksi oppilas on tehnyt saman virheen. Uusintatestissä kaikki oikein vastanneet oppilaat ovat perustelleet vastauksensa sillä, että ruotsiksi käytetään prepositiota *på*, joka yleensä vastaa suomen kielen adessiivia. Oppilaat ovat siis perustelleet oikein, mutta valinneet väärän vastausvaihtoehdon.

Väärin vastanneet oppilaat eivät ole seitsemännellä luokalla osanneet kunnolla perustella, miksi he ovat valinneet kyseisen vaihtoehdon. Oppilaiden perustelut ovat esimerkiksi, että he ovat arvanneet tai eivät tiedä, miksi vaihtoehto on heidän mielestään oikein. Voisi olettaa, että oppilaat ovat kuulleet ja käyttäneet kyseistä ilmausta yläkoulun aikana ja ilmaus olisi sitä kautta tullut heille tutuksi. Tämä voisi olla syy siihen, että vain yksi A-ryhmän oppilas on valinnut uusintatestissä väärän, inessiivissä olevan vaihtoehdon.

- (5) Ensi **viikossa** kaverini muuttaa ulkomailta kotiin. (4/-)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 5:

- a. Jag gissade (2/-)
- b. Det betyder i på svenska (2/-)

Ensimmäisellä testikerralla neljä oppilasta on vastannut inessiiviä käyttäen, mutta uusintatestissä kukaan ei ole käyttänyt sitä. Oppilaat ovat perustelleet oikein siinä mielessä, että ruotsin prepositio *i* usein vastaa suomen inessiiviä, mutta tietyissä ajan ilmauksissa, joka vastaa kysymykseen milloin, käytetään adessiivia.

4.1.2 Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla

Toiseen virhekatgoriaan *Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla*, on sijoitettu sellaiset vastaukset, joissa on käytetty jotain muuta kuin ulko- ja sisäpaikallissijaa. Suurin osa tämän kategorian vastauksista on joko partitiivissa tai essiivissä. Seitsemännellä luokalla kyseinen katgoria on A-ryhmälle virhemäärältään kolmanneksi suurin ja yhdeksännellä toiseksi suurin. Vaikka kategorian sija on muuttunut, virheitä kyseisessä katgoriassa on tehty kuitenkin vähemmän yhdeksännellä luokalla.

Seuraavissa ajan ilmauksissa käytetään kielioppisääntöjen mukaan adessiivia. Esimerkissä 6 on käytetty essiiviä, joka puhekielessä toimisi, mutta koska tämä on kirjallinen paikallissijoja mittaava testi, niin vastaus ei ole hyväksyttävä. Kun lause vastaa kysymykseen *milloin*, vastauksen tulee olla adessiivissa, kuten alla mainitussa esimerkissä 6 ja 7. (White 2010: 82).

(6) Vapaa-**aikanani** pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa. (15/5)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 6:

- a. Det betyder på (5/4)
- b. Det låter rätt (2/-)
- c. Jag gissade (1/-)
- d. Pelaa är i andra temaformen (1/-)

Esimerkin 6 virhe on ollut yleinen sekä A-ryhmässä että mofi-ryhmässä. A-ryhmästä 15 oppilasta vastasi seitsemännellä luokalla essiiviä käyttäen, mutta vain viisi oppilasta vastasi näin yhdeksännellä luokalla. Lause löytyy aukkotehtävästä ja kehitys voisi johtua opetuksen lisäksi siitä, että ilmausta saatetaan puhekielessä käyttää essiivissä. Oppilaat asuvat kaksikielisellä paikkakunnalla ja ovat luultavasti jossain määrin tekemisissä suomen kielen kanssa vapaa-ajallaan, ellei päivittäin niin viikoittain.

Väärrien vastausten määrä on kuitenkin yhdeksännellä luokalla huomattavasti vähentynyt.

(7) Kaverini muuttaa ensi **viikkona** ulkomailta kotiin. (4/5)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 7:

- a. Nästa vecka (1/1)
- b. Kunde inte böjningen (1/-)
- c. Tror att det är så (1/-)
- d. Vet inte (-/1)

Iällä voi myös olla merkitystä kehitykselle (Sajavaara 1999b: 89). Yhdeksännen luokan oppilaat ovat luultavasti huomanneet testin mittaavan juuri paikallissijoja, ja moni A-ryhmän oppilaista on tietoisia siitä, mitä paikallissijat ovat. Neljä oppilasta on ensimmäisellä testikerralla vastannut essiivimuodossa esimerkissä 7, kun taas viisi oppilasta vastasi niin yhdeksännellä luokalla. Oppilaat ovat saattaneet ajatella muita ajan ilmaisuja, joissa essiivi toimii. Esimerkiksi viikonpäivien, juhlapäivien ja vuosien yhteydessä käytetään essiiviä, ja sen takia oppilaat ovat saattaneet päätyä väärään lopputulokseen.

Paikallissijat eivät aina ilmaise, tapahtuuko tekeminen jonkin sisä- tai ulkopuolella, päällä tai pinnalla. Paikallissijoihin kuuluu myös niin sanottuja opittavia rektioita. Kuten ilmaisusta *opittava rektio* kuulee, poikkeuksia pitää oppia eikä niille ole selviä sääntöjä. Opittava rektio ei ilmaise missä tekeminen tapahtuu, vaan tietyt verbit vaativat sitä, että verbin jälkeinen sana on paikallissijassa. Tämä sääntö koskee muun muassa alla olevaa esimerkkiä 9. Niin sanottujen aistiverbien jälkeen tulee paikallissijassa oleva sana. (White 2010: 84)

(8) En pääse luokkaretkelle, koska olen **kuumetta**. (10/11)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 8:

- a. Det betyder att man har feber (3/4)
- b. Jag gissade (2/-)
- c. Det låter rätt (3/3)
- d. Minns att det ska vara i tredje formen (2/-)

Esimerkkivastauksesta 8 huomaa hyvin, että partitiivin käyttöä korostetaan suomen kieltä opiskellessa, muun muassa objektin yhteydessä. A-ryhmästä kymmenen seitsemäsluokkalaista käytti partitiivia esimerkissä 8 ja saman teki yksitoista oppilasta uusintatestissä. Epätietoisuudesta johtuen he ovat käyttäneet *olla* -ilmaisua. He ovat todennäköisesti ajatelleet ilmaisua *minulla on kuumetta*.

(9) Koulun ruoka maistuu **hyvää**. (11/8)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 9:

- a. Ingen viss mängd ska ha tredje formen (2/1)
- b. Det ska vara i tredje temaformen (5/2)
- c. Det låter rätt (2/-)
- d. För att det inte är ett utan flera (1/-)
- e. Eftersom det betyder att den smakar bra (1/-)
- f. Jag gissade (-/1)
- g. Ett verb (-/1)

Liiallisen partitiivin käytön huomaa myös seuraavasta esimerkistä 9b. Aukkkotehtävän lauseessa *Koulun ruoka maistuu hyvältä*, yksitoista oppilasta on ensimmäisellä testikerralla vastannut partitiivissa eli *hyvää*, ja kahdeksan A-ryhmän oppilasta vastasi niin uusintatestissä. Oppilaat ovat epätietoisuudesta johtuen sekoittaneet *olla*-ilmaisun.

He ovat todennäköisesti ajatelleet *ruoka on hyvää*. Kyseessä on siis sääntöjen yleistäminen (Sajavaara 1982: 16).

4.1.3 Sijan poisjätö

Kolmanteen virhekatgoriaan on sijoitettu kaikki virheet, joita paikallissijaa vaativaa sanaa ei ole taivutettu ollenkaan. Tämänkaltaisia virheitä tehdään lähinnä kielen oppimisen alkuvaiheessa ja sen vuoksi tässä virhekatgoriassa on selvästi enemmän virheitä A-ryhmässä kuin mofi-ryhmässä. Tässä virhekatgoriassa on molemmilla ryhmillä kuitenkin vähiten virheitä. A-ryhmä teki seitsemännellä luokalla 46 sijan poisjätöä ja niitä oli uusintatestissä 40 kappaletta. Sijan poisjätöjä tehdään aukkotehtävässä huomattavasti enemmän, koska monivalintatehtävässä kyseisen virheen voi tehdä vain yhden lauseen kohdalla.

Esimerkissä 10 on ajanilmauksessa käytettävä sääntöjen mukaan adessiivia, koska sillä vastataan kysymykseen *milloin* ja se ilmaisee epämääräistä aikaa (White 2010: 83; Ingo 2000: 60).

(10) Vapaa-**aikani** pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa (9/10)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 10:

- a. Det står färdigt i parentesen (1/-)
- b. Det betyder på **min** fritid (4/2)
- c. Jag gissade (2/2)
- d. Det betyder på fritiden (1/1)

Tämän lauseen kohdalla testissä on mainittu, että oppilaan on käytettävä valmiiksi annettua omistusliitettä. Omistusliitettä on käytetty, mutta sen vuoksi on myös unohdettu taivuttaa annettua sanaa. Jopa yhdeksän oppilasta on unohtanut taivuttamisen

ensimmäisellä testikerralla seitsemännellä luokalla ja kymmenen oppilasta on yhdeksännellä luokalla kirjoittanut aukkoon perusmuodossa olevan sanan ja vain liittänyt siihen annetun omistusliitteen. Samalla tavalla on käynyt myös toisen lauseen kohdalla, jossa omistusliite on mainittu oppilaille. Oppikirjassa Suomi NYT 1 (2004) on käsitelty omistusliitteen käyttöä paikallissijan jälkeen ennen yhdeksännen luokan uusintatestiä.

Alla olevassa esimerkissä (11) on kyseessä osa tietystä määrästä ja silloin käytetään oikeaoppisesti elatiivin sijamuotoa (White 2010: 80). Esimerkissä 12 verbi *muuttaa* vaatii paikallissijaa eli muuttaa *jostakin johonkin*, ja tämän lisäksi aina monikossa oleva sana *ulkomaat* vaatii ablatiivin eli ulkopaikallissijan (White 2010: 79).

(11) Osa **oppilaat** meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaan. (10/7)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 11:

- a. Det är flera (3/2)
- b. Det betyder eleverna (2/1)
- c. Jag gissade (2/-)
- d. Det låter rätt (1/-)

Suurin syy siihen, miksi oppilaat ovat seitsemännellä luokalla valinneet nominatiivin, saattaa johtua ruotsin kielestä. Oppilaat eivät mahdollisesti ole ymmärtäneet, että suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijat korvaavat ruotsin kielen prepositioita (tässä tapauksessa *av*). Oppilaat ovat kääntäneet suoraan ruotsin *eleverna*, ymmärtämättä prepositioiden vaikutusta lauseeseen. Päätelmäni perustuu osittain myös oppilaiden antamiin selityksiin. Molemmilla testikerroilla osa oppilaista on perustellut vastauksensa sillä, että kyseessä on monta oppilasta ja osa on ilmoittanut arvanneensa.

(12) Kaverini muuttaa ensi viikolla **ulkomaat** kotiin. (6/2)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 12:

- a. Jag vet inte vad det betyder (1/-)
- b. **Han** flyttar (1/-)
- c. Tredje formen (1/-)
- d. Jag gissade (1/-)
- e. Det betyder från (2/-)

Tämä lause on samantyyppinen kuin edellä mainittu esimerkkivastaus. Ero edelliseen on, että tässä lauseessa sijan poisjättöä ei ole tehty kuin kaksi kertaa uusintatestissä. Nämä kaksi väärin vastannutta oppilasta eivät ole perustelleet vastauksiaan, joten on vaikea ymmärtää mistä virhe johtuu.

4.1.4 Muut paikallissijan sekaannukset

Virhekategorioiden määrää olen Lähdemäestä poiketen supistanut neljään kategoriaan, koska aineistoni määrä on suppeampi. Viimeisessä kategoriassa olevat virheet ovat väärä valinta sisä- ja ulkopaikallissijamuodoista. Oppilas on esimerkiksi valinnut väärän suuntasijan tai hän on ymmärtänyt lauseen väärin. Tämä virhekatgoria on molemmilla testikerroilla A-ryhmälle virhemäärältään suurin, eli suurin osa tehdyistä virheistä kuuluu tähän kategoriaan. Seitsemännellä luokalla tähän kategoriaan sijoitettuja virheitä tehtiin 110 kappaletta ja uusintatestissä tämäntyyppisiä virheitä oli yhteensä 80 kappaletta.

Illatiivia käytetään monen verbin kanssa kun kyseessä on liike johonkin. Esimerkissä 13 illatiivin käyttö on ainoa oikea tapa, koska kyseessä on ilmaisu *johonkin asti*. Esimerkissä 14 illatiivin käyttö johtuu edeltävästä verbistä eli sanasta *jäädä*. (White 2010: 81)

(13) Olin **kesäkuussa** asti töissä. (12/13)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 13:

- a. Det passade bäst (4/1)
- b. Det betyder i (4/6)
- c. Ändelsen -ssa i töissä så gissar på -ssa i kesäkuussa också. (1/-)
- d. Det betyder på (1/-)
- e. Han var i jobbet ända till juni (1/-)

Sekä ensimmäisellä että toisella testikerralla yllä oleva lause on tuottanut A-ryhmän oppilaille hankaluuksia. Tähän kategoriaan sijoitetuilla virheillä on väärä suuntasija ja kyseisessä lauseessa on käytetty inessiiviä illatiivin sijaan. Virhe johtuu luultavasti siitä, että oppilaat eivät ole ymmärtäneet lausetta täysin oikein. Ilmaisuihin *johonkin asti* on se, mikä on jäänyt huomaamatta tässä lauseessa. Ruotsinkieliselle suomen kielen kolmijakoisuus on vaikea ymmärtää ja äidinkielen interferenssin vuoksi käytetään usein olosijaa tulosijan tilalla (Åkers 1999: 165–166).

(14) Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun taas osa jäi **luokassa**. (5/4)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 14:

- a. Det är en del av klassen (1/-)
- b. Det betyder i klassen (3/-)
- c. Det betyder på klassen (1/-)

Esimerkki 14 on toinen hyvä esimerkki tulosijan ymmärtämisen vaikeudesta. Ensimmäisellä testikerralla viisi oppilasta valitsi tulosijan tilalle olosijan eli *luokassa*, ja uusintatestissä neljä oppilasta teki saman virheen. Oppilaat tietävät, mikä prepositio vastaa suomen kielen inessiiviä, mutta he eivät ymmärrä lauseen merkitystä ja valitsevat sen vuoksi väärän sijan.

Seuraavassa esimerkissä lauseen loppuosa määrittää sijavalinnan, eli myös sijamuodon merkitys on tärkeässä roolissa sijamuodon valinnan yhteydessä (White 2010: 76). Tämä tarkoittaa sitä, että on myös ymmärrettävä lauseen merkitystä ja tätä on tarkistettu muun muassa alla olevan esimerkkilauseen kohdalla. Loppuosa *peiton alla* vaatii inessiiviä.

(15) Makaan **sängylle** peiton alla. (8/5)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 15:

- a. Det betyder till (1/-)
- b. För att man ska (1/-)
- c. Jag förstod inte meningen (2/-)
- d. Det betyder från sängen (1/1)
- e. Jag gissade (1/1)
- f. Det betyder under (-/1)

Tässä lauseessa virhe johtuu siis siitä, ettei oppilas ole huomionnut lauseen loppuosaa. Ilmaisuihin *menen sängylle makaamaan* olisi kielioppisääntöjen mukaan toiminut, mutta kun lause alkaa sanalla *makaan* ja loppuu sanoihin *peiton alla*, lauseen loppuosa määrittää sijavalinnan. Silloin ainoa oikea vaihtoehto on inessiivin käyttö.

Esimerkki 16 toimii myös hyvänä esimerkkinä siitä, miten tärkeää lauseen ymmärtäminen on, jotta voi täydentää oikealla sijalla. Esimerkissä olevat paikannimet vaativat ulkopaikallissijan käyttöä, ja kyseessä on ilmaisu *lähteä jostakin johonkin*, joka vaatii elatiivia (jostakin) ja illatiivia (johonkin).

(16) Lähden Vaasasta **Kristiinankaupungista** (6/8)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 16:

- a. Det betyder från Kristinestad (6/7)
- b. Låter bäst (2/-)
- c. Jag gissade (-/1)

Kuusi henkilöä A-ryhmästä on molemmilla kerroilla ymmärtänyt yllä olevan esimerkin väärin. Virkkeen muotoilun vuoksi se on ollut heille liian vaikea, ja sen vuoksi he eivät ole saaneet aukkoihin oikeaa loogista vastausta. Ilmaisuihin *lähteä jostakin johonkin* on jäänyt ymmärtämättä, ja sen vuoksi oppilaat ovat keskittyneet vastaamaan oikein ensimmäiseen aukkoon ja täydentäneet seuraavaa aukkoa käyttämällä samaa sijaa. Lauseessa on kuitenkin havaittavissa kehitystä, koska täysin oikein vastanneita eli sellaisia vastauksia, joissa sekä ensimmäinen että toinen aukko on täytetty oikealla vastauksella, on ensimmäisellä testikerralla seitsemän ja toisella yksitoista.

4.2 Äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden vastaukset

Tässä aluvuossa käsittelemme virhekategorioiden äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden eli mofi-ryhmän tekemiä virheitä ja niiden syntyä. Sen jälkeen kuvailen eniten tehtyjä virheitä jokaisessa virhekategoriassa. Esimerkkivastauksia on tämän ryhmän kohdalla korkeintaan kolme jokaisesta kategoriasta. Esimerkkejä sijan poisjätöstä en käsittele ollenkaan, koska tehtyjä virheitä ei ole tarpeeksi. Jotta virheiden syntyä voisi pohtia, vähintään kahden oppilaan on pitänyt tehdä sama virhe.

Jokaisen esimerkkivastauksen jälkeen on oppilaiden perustelut vastauksiinsa. Jokaisen perustelun jälkeen suluissa on vinoviivan vasemmalla puolella ilmoitettu, montako oppilasta on perustellut vastauksensa kyseisellä kommentilla seitsemännellä luokalla. Vinoviivan oikealla puolella on ilmoitettu, montako oppilasta on perustellut vastauksensa kyseisellä kommentilla yhdeksännellä luokalla. Monivalintatehtävän ja aukko-tehtävän virheet on laskettu erikseen ja taulukosta 6 selviää, montako virhettä on tehty missäkin tehtävässä. Oikeanpuolisessa sarakkeessa on virhemäärä yhteensä kyseisessä kategoriassa.

Taulukko 6. Mofi-ryhmän virheet kategorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla

Virhekategorioid	Monivalintatehtävä		Aukkotehtävä		Yhteensä	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä	11	9	4	2	15	11
Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla	-	-	15	12	15	12
Sijan poisjätö	-	-	2	2	2	2
Muut paikallissijan sekaannukset	8	2	14	10	22	12

Ensimmäisessä kategoriassa *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä*, mofi-ryhmän oppilaat ovat tehneet seitsemännellä luokalla 15 virhettä ja yhdeksännellä luokalla 11 virhettä. Virhemäärät ovat tässä kategoriassa pysyneet suunnilleen samoina ottaen huomioon, että oppilaita on uusintatestissä kaksi vähemmän.

Toisessa kategoriassa *paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla* virheiden teko ei ole mahdollista monivalintatehtävässä, koska sellaista vastausvaihtoehtoa ei ole. Aukkotehtävässä on seitsemännellä luokalla tehty 15 virhettä ja yhdeksännellä luokalla 12 virhettä. Myös tässä kategoriassa virhemäärä on pysynyt aika lailla samana. Oppilaat eivät ole tehneet yhtään tähän kategoriaan kuuluvaa virhettä, kun he ovat monivalintatehtävässä saaneet valita vastausvaihtoehtojen välillä.

Yhdessä monivalintatehtävän lauseessa on ollut mahdollista tehdä virhe, joka kuuluu kolmanteen kategoriaan eli *sijan poisjättöön*.. Kummallakaan testikerralla mofi-ryhmän oppilaat eivät ole tehneet tähän kategoriaan kuuluvia virheitä monivalintatehtävässä.

Aukkotehtävässä sekä ensimmäisellä että toisella testikerralla, mofi-ryhmän oppilaat ovat tehneet kaksi sijan poisjättöä. Eli yhteensä tähän kategoriaan kuuluvia virheitä on tehty kaksi, mikä on erittäin vähän.

Neljännessä kategoriassa *muut paikallissijan sekaannukset* on tehty eniten virheitä. Seitsemännellä luokalla virheitä on tehty tässä kategoriassa 22 kappaletta, kun taas yhdeksännellä luokalla 12 kappaletta. Näistä virheistä eniten virheitä on tehty aukkkotehtävässä. Seuraavaksi kuvailen pari esimerkkiä jokaisesta kategoriasta. Kuten aikaisemmin mainitsin, sijan poisjättöjä ei ole tehty tarpeeksi monta, jotta virheiden syntyä voisi yleistää. Ne jäävät siis analysoimatta.

4.2.1 Väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä

Ensimmäisessä virhekategoriassa *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä* on virheet, joissa oppilas on kategorian nimen mukaan tehnyt väärän sijavalinnan ulko- ja sisäpaikallissijan välillä. Kyseinen virhekatgoria on ollut mofi-ryhmälle seitsemännellä luokalla virhemäärältään toiseksi suurin yhdessä toisen kategorian *paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla* kanssa. Tähän kategoriaan kuuluvia virheitä oli yhteensä 15 kappaletta. Yhdeksännellä luokalla virheiden määrä tässä kategoriassa on laskenut ja katgoria on virhemäärältään viimeistä edellisenä. Virheitä oli yhteensä 11 kappaletta.

Seuraavassa esimerkissä lauseen merkitys on suuressa roolissa, koska sijavalinta riippuu siitä. Kun lause loppuu sanoin *peiton alla* paikallissijassa oleva sana pitää olla inessiivissä. Jos lauseen loppu olisi joku toinen tai lause loppuisi paikallissijaan, adessiivi olisi oikea valinta.

(17) Makaan **sängyllä** peiton alla. (2/3)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 17:

- a. Man ligger på sängen under täcket (2/1)
- b. Man ligger inte i sängen (sängyssä) utan på sängen (-/1)
- c. Det låter bäst (-/1)

Kaksitoista seitsemännen luokan oppilasta, jotka ovat oikeaoppisesti vastanneet inessiiviä käyttäen, ovat perustelleet vastauksensa sillä, että *ligger i sängen* tai *ligger under täcket* vastaa suomen kielen ilmaisua. Eli suurin osa mofi-ryhmästä on ymmärtänyt merkityseron. Molemmat oppilaat, jotka vastasivat adessiivimuodolla, perustelivat sen sillä, että ruotsiksi sanotaan *ligger på sängen under täcket*. Oppilaat vertaavat siis lausetta ruotsin kieleen, mutta ruotsiksi ilmaisulla on oikeaoppisesti eri prepositio. Tässä kohtaa suomen inessiivipäätte vastaa ruotsin prepositiota *i*. Yhdeksännellä luokalla adessiivissa vastanneita on yhteensä kolme mofi-ryhmän oppilasta. Tälläkin kerralla perustelut ovat samankaltaiset, mutta yksi oppilas on suomeksi perustellut vastauksensa sillä, että *sängyssä* tarkoittaisi sisällä sängyssä ja *sängyllä* tarkoittaa sängyn päällä.

Paikannimet ja maat taipuvat useimmiten ulkopaikallissijassa, mutta sana *ulkomaat* taipuu poikkeuksellisesti ulkopaikallissijassa ja on ruotsin kieleen verrattuna monikossa.

(18) Kaverini muuttaa ensi viikolla **ulkomaista** kotiin. (3/-)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 18:

- a. Det betyder från utlandet (2/-)
- b. Det låter bäst (1/-)

Kaksi mofi-ryhmän oppilasta on seitsemännellä luokalla vastannut elatiivissa ja perustellut vastauksensa ruotsin kielen prepositiolla *från*. Olisi ollut mielenkiintoista tietää tarkemmin, mitä oikein vastanneet oppilaat ovat ajatelleet, koska perustelut ovat joko samat kuin väärin vastanneiden tai sitten he ovat perustelleet vastauksensa sillä, että se kuulostaa heidän korvaansa hyvältä. Mofi-ryhmän oppilaat ovat myös vastanneet

allatiivissa eli *ulkomaille*. Jopa neljä oppilasta vastasi niin seitsemännellä luokalla ja kolme oppilasta yhdeksännen luokan uusintatestissä. He eivät ole ymmärtäneet lausetta oikein ja ovat perustelleet vastauksensa ruotsin prepositiolla *till*.

4.2.2 Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla

Toiseen virhekkategoriaan *Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla*, on sijoitettu sellaiset vastaukset, joissa on käytetty jotain muuta kuin ulko- ja sisäpaikallissijaa. Mofi-ryhmässä tämä tarkoittaa lähinnä essiivin käyttöä, joka ei ole sisä- tai ulkopaikallissija. Seitsemännellä luokalla kyseinen kategoria on mofi-ryhmälle virhemäärältään jaetulla toisella sijalla ja yhdeksännellä luokalla jaetulla kolmannella sijalla. Tähän kategoriaan kuuluvia virheitä oli seitsemännellä luokalla 15 kappaletta ja yhdeksännellä luokalla virheitä oli yhteensä 11 kappaletta.

Mofi-oppilaille on puhekieli vahvasti läsnä myös kirjoittaessaan ja sen huomaa seuraavasta essiivissä olevasta esimerkkivastauksesta. Whiten (2010: 83) mukaan ajan ilmaukset, jotka vastaavat kysymykset *milloin* tarvitsevat adessiivin.

(19) Vapaa-**aikanani** pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa. (10/7)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 19:

- a. Det låter bäst. (4/-)
- b. För att det är jag som spelar så blir det vapaa-aikana (1/-)
- c. Man kan inte säga bara vapaa-aika (1/-)
- d. I pelaan är det -an så därför ska det vara det i aikana också (1/-)
- e. Man kan inte bara säga vapaa-aikana för det är talspråk (1/-)
- f. Det betyder på **min** fritid (-/3)

Seitsemännellä luokalla kymmenen mofi-ryhmän oppilasta on vastannut essiiviä käyttäen. Useampi oppilas on perustellut vastauksensa sillä, että se kuulostaa oikealta tai hän vaan tietää, että vastauksen kuuluu olla tuossa muodossa. Muutama oppilas on joko suomeksi tai ruotsiksi yrittänyt perustella essiivissä ollutta vastaustansa.

Kaksi kymmenestä seitsemäsluokkalaisesta perustelee vastauksensa sillä, että minämuoto vaikuttaa siihen, että sana vapaa-aika pitäisi olla essiivissä. Yhdeksännen luokan uusintatestissä seitsemän oppilasta toistaa saman virheen. Uusintatesteissä oppilaiden omia perusteluja on huomattavasti vähemmän. Kolme oppilasta on perustellut vastauksensa ruotsiksi. Kaikki kolme ovat perustelleet sitä, miksi he ovat käyttäneet omistusliitettä eivätkä sitä, miksi ovat käyttäneet essiiviä.

(20) Kaverini muuttaa ensi **viikkona** ulkomailta kotiin. (3/2)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 20:

a. Det låter bäst (2/1)

b. Det betyder nästa vecka (1/1)

Essiivissä vastaaminen ei ole tässä esimerkissä yhtä yleistä kuin yllämainitussa esimerkissä 20. Kolme mofi-ryhmän oppilasta on vastannut essiiviä käyttäen seitsemännellä luokalla ja kaksi oppilasta vastasi samalla lailla yhdeksännellä luokalla. Essiivissä vastanneet oppilaat ovat molemmilla kerroilla perustelleet vastauksensa sillä, että se kuulostaa hyvältä.

4.2.3 Muut paikallissijan sekaannukset

Muut paikallissijan sekaannukset-kategoriassa olevat virheet ovat vääriä valintoja sisä- ja ulkopaikallissijamuodoista. Oppilas on esimerkiksi valinnut väärän suuntasijan tai hän on ymmärtänyt lauseen väärin. Tähän virhekategoriiaan sijoittui eniten virheitä

mofi-ryhmän ollessa seitsemännellä luokalla. Myös pari vuotta myöhemmin kyseisessä kategoriassa on tehty eniten virheitä, mutta silloin kategoria jakaa virhemäärältään ensimmäisen sijan yhdessä toisen kategorian kanssa. Seitsemännellä luokalla tähän kategoriaan sijoitettuja virheitä tehtiin 22 kappaletta ja uusintatestissä tämältyyppisiä virheitä oli yhteensä 12 kappaletta.

Paikallissijat eivät aina ilmaise, tapahtuuko tekeminen jonkin sisä- tai ulkopuolella, päällä tai pinnalla. *Opittava rektio* ei ilmaise missä tekeminen tapahtuu, vaan tietyt verbit vaativat sitä, että verbin jälkeinen sana on paikallissijassa. Tämä sääntö koskee muun muassa seuraavaa esimerkkiä. Niin sanottujen aistiverbien jälkeen tulee paikallissijassa oleva sana. (White 2010: 84)

(21) Koulun ruoka maistuu **hyvälle** (4/4)

Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 21:

- a. ska ha -lle i slutet (1/-)
- b. Jag hör det rätta svaret (1/-)
- c. För den smakar (1/1)
- d. Ändelsen -lle när man pratar om någonting som smakar (1/-)
- e. Det låter bäst (-/1)

Sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla neljä mofi-ryhmän oppilasta on vastannut ablatiivissa. Kielitoimiston ohjepankin (2015) mukaan sekä ablatiivissa että allatiivissa oleva ilmaus on vakiintunut yleiskielessä. Merkityseroa ei juuri ole. Joissain makuilmauksissa allatiivi-ilmauksen merkitys on tulkinnanvarainen, etenkin silloin kun makuaistimus on substantiivi. Tulkinnanvaraisuuden vuoksi ainoastaan ablatiivi-ilmaus on tässä testissä hyväksyttävä ilmaus.

Lauseen ymmärtäminen on tärkeässä osassa, jotta voisi täydentää sitä oikealla sijamuodolla. Esimerkissä olevat paikannimet vaativat ulkopaikallissijan käyttöä, ja

kyseessä on ilmaisu *lähteä jostakin johonkin*, joka vaatii elatiivia (jostakin) ja illatiivia (johonkin).

(22) Huomenna lähden kotiin Vaasasta **Kristiinankaupungista** (6/1)

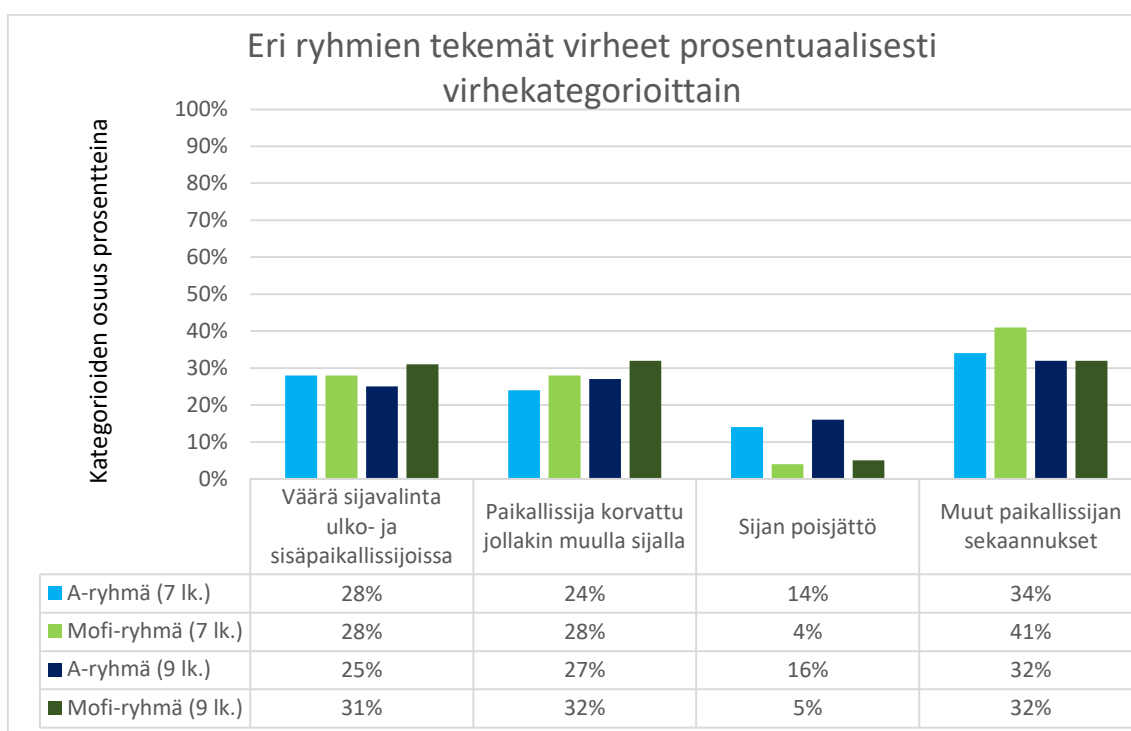
Oppilaiden antamat perustelut sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla lauseelle 22:

- a. Man åker från en stad (5/1)
- b. De andra alternativen passar inte (1/-)

Mofi-ryhmän oppilaiden ollessa seitsemännellä luokalla kuusi oppilasta on ymmärtänyt yllämainitun esimerkin väärin ja täydentänyt toisen aukon samalla muodolla kuin ensimmäisen. Ilmaisui *lähteä jostakin johonkin* on mennyt heiltä ohi. Uusintatestissä ainoastaan yksi oppilas on tehnyt saman virheen uudestaan. Iällä saattaa olla merkitystä siihen, että lähes kaikki mofi-ryhmän oppilaista ovat saaneet aukkoihin loogisen vastauksen yhdeksännellä luokalla.

4.3 A-ryhmän ja mofi-ryhmän vertailu

Edeltävissä alaluvuissa olen vertaillut seitsemännen luokan ja yhdeksännen luokan tuloksia ryhmittäin. Olen tarkastellut A-ryhmän ja mofi-ryhmän kehitystä ja pohtinut virheiden syntyä. Tässä alaluvussa on tarkoitus keskittyä A-ryhmän ja mofi-ryhmän välisiin eroihin. Vertailen ensin seitsemännen luokan tuloksia ja siirryn sen jälkeen yhdeksännen luokan tuloksiin.

Kuvio 1. A-ryhmän ja mofi-ryhmän virheiden vertailu seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla.

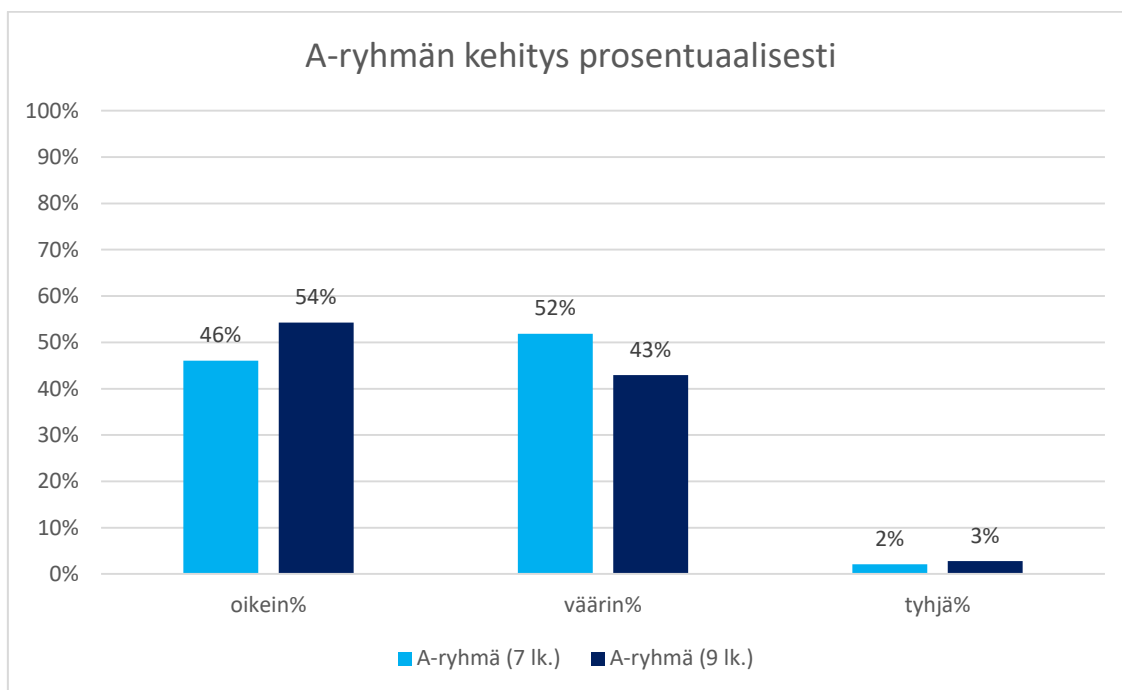
Yllä olevassa taulukossa seitsemännen luokan tuloksia eri virhekategorioidissa on merkattu vaalealla värillä. A-ryhmän tulokset näkyvät vasemmalla vaaleansinisinä ja mofi-ryhmän tulokset ovat niiden oikealla puolella vaaleanvihreinä. Seitsemännellä luokalla molemmat ryhmät ovat tehneet eniten virheitä, jotka kuuluvat neljänteen virhekategoriiaan *muut paikallissijan sekaannukset*. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaat ovat tienneet, pitääkö sanan olla sisä- tai ulkopaikallissijassa, mutta ovat kuitenkin päätyneet väärään päätteeseen.

Sekä A-ryhmän että mofi-ryhmän seitsemännellä luokalla tehdyistä virheistä 28 prosenttia kuuluu ensimmäiseen kategoriiaan, joka on *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä*. A-ryhmä on tehnyt toiseksi eniten kyseiseen kategoriiaan kuuluvia virheitä. Mofi-ryhmässä kyseisessä kategoriassa on yhdessä toisen kategorian *paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla* kanssa, tehty prosentuaalisesti yhtä monta virhettä. Vähiten virheitä on molemmissa ryhmissä tehty kolmannessa

virhekategoriassa, joka on *sijan poisjätto*. Sijan poisjätto, joka tarkoittaa perusmuodossa olevaa sanaa, tehdään yleensä kielenoppimisen alkuvaiheessa ja tämä selittää sen, miksi A-ryhmässä kyseistä virhetyyppiä on tehty enemmän kuin mofi-ryhmässä. A-ryhmän kaikista virheistä 14 prosenttia on sijan poisjättöjä ja mofi-ryhmässä vain neljä prosenttia kuuluu kyseiseen kategoriaan.

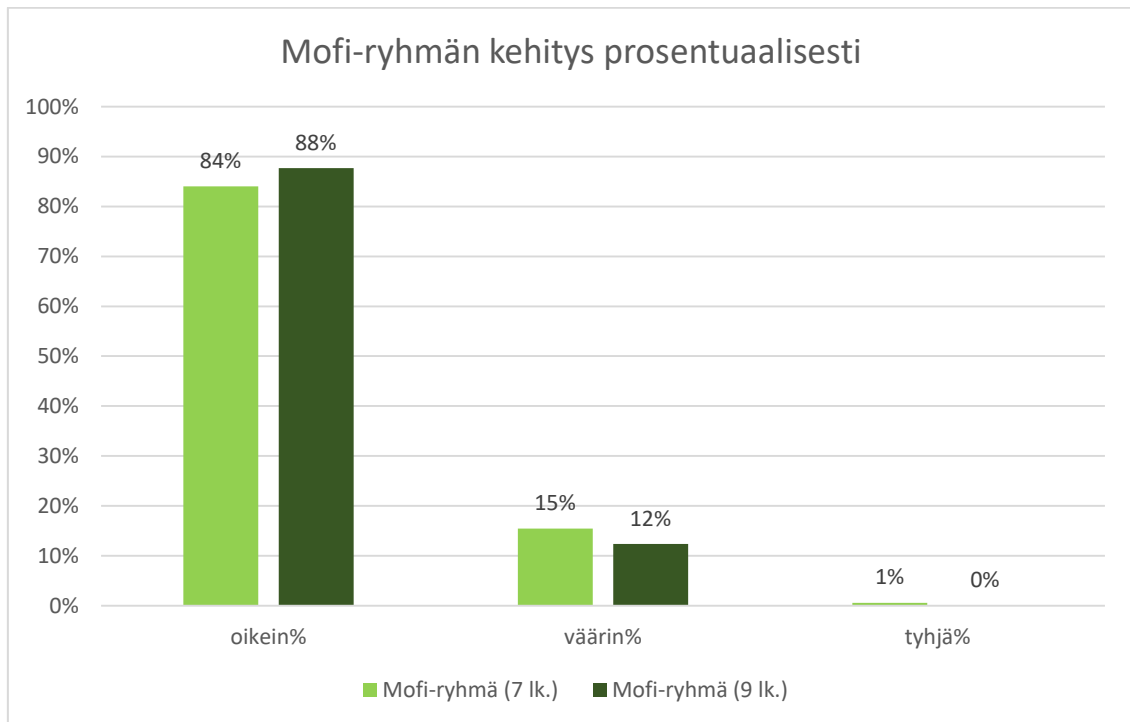
Yhdeksännen luokan tulokset ovat kuviossa merkattuna tummilla väreillä. A-ryhmän tulokset ovat tummansinisinä, kun taas mofi-ryhmän tulokset ovat tummanvihreinä. Yhdeksännellä luokalla virhekategorioiden järjestys on vaihtunut. A-ryhmä on edelleen tehnyt eniten neljänteen kategoriaan kuuluvia virheitä, ja toiseksi eniten virheitä on tullut toisessa virhekategoriassa. Tämä voisi johtua muun muassa siitä, että oppilaat ovat yhdeksännellä luokalla käyttäneet aukkotehtävissä muotoja, jotka eivät ole paikallissijoja. Mofi-ryhmän tulokset ovat prosentuaalisesti hyvin tasaiset. Toiseen ja neljänteen virhekategoriassa kuuluvia virheitä on myös mofi-ryhmässä tehty eniten. Kummassakin kategoriassa 32 prosenttia kaikista virheistä kuuluvat näihin kahteen kategoriaan. Sijan poisjättöjä on edelleen tehty vähiten molemmissa ryhmissä ja prosentuaalisesti seitsemännen luokan tuloksia vähemmän.

A-ryhmä vastasi seitsemännellä luokalla paikallissijatestin tehtäviin useammin väärin kuin oikein. Kaikista A-ryhmän vastauksista 46 prosenttia oli oikein ja 52 prosenttia oli väärin. Kaksi prosenttia, joka tarkoittaa 13 kohtaa, oli jätetty A-ryhmäläisten toimesta tyhjiksi ja he tekivät seitsemännellä luokalla noin 13 virhettä oppilasta kohden. Uusintatestissä A-ryhmä on tehnyt useammin oikein kuin väärin. Sen sijaan tyhjien kohtien määrä on noussut. Kaikista vastauksista 54 prosenttia oli oikein ja 43 prosenttia väärin. Tyhjiä kohtia oli 16 kappaletta eli kolme prosenttia ja uusintatestissä oppilaat tekivät noin 11 virhettä oppilasta kohden.

Kuvio 2. A-ryhmän oikeat, väärät ja tyhjät vastaukset prosentuaalisesti

Toisin kuin A-ryhmä mofi-ryhmä on molemmilla testikerroilla vastannut selvästi useammin oikein kuin väärin. Seitsemännellä luokalla mofi-ryhmä vastasi oikein 84 prosenttiin tehtävistä ja väärin 15 prosenttiin tehtävistä. Prosentti tehtävistä oli tyhjiä kohtia. Tämä tarkoittaa kuitenkin vain kaksi kohtaa. Mofi-oppilaat tekivät seitsemännellä luokalla neljä virhettä oppilasta kohden. Yhdeksännellä luokalla tyhjiä kohtia ei ollut mofi-ryhmän testeissä ollenkaan ja oikeiden vastausten määrä on noussut 88 prosenttiin, kun väärin vastausten osuus oli puolestaan laskenut 12 prosenttiin. Uusintatestissä mofi-oppilaat tekivät kolme virhettä oppilasta kohden.

Kuvio 3. Mofi-ryhmän oikeat, väärät ja tyhjät vastaukset prosentuaalisesti

Sekä A- että mofi-ryhmän väärin vastausten määrä on laskenut ja oikeiden vastausten määrä on puolestaan noussut uusintatestissä yhdeksännellä luokalla. A-ryhmässä yhdeksännen luokan uusintatestissä oli enemmän tyhjiksi jätettyjä kohtia kuin seitsemännellä luokalla tehdyissä testeissä. Kyseessä on kuitenkin vain kolme tyhjää kohtaa enemmän kuin ensimmäisellä kerralla.

5 POHDINTA JA PÄÄTELMÄT

Tutkielmassani olen tutkinut yläkoululaisten suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijaosaamista. Tutkimukseeni osallistuvat oppilaat kävivät seitsemättä luokkaa heidän tehdessään testin ensimmäistä kertaa syksyllä 2013. Yhteensä osallistui 39 seitsemäsluokkalaista, joista 25 oppilasta opiskeli A-oppimäärän mukaan ja 14 oppilasta opiskeli äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan. Uusintatestiin keväällä 2016 osallistuivat samat oppilaat heidän ollessaan yhdeksännellä luokalla. Yhteensä osallistui 35 yhdeksäsluokkalaista, joista 23 oppilasta opiskeli A-oppimäärän mukaan ja 12 oppilasta opiskeli äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan.

Olen ottanut tutkielmaani mukaan ne testit, joista oppilas on itsenäisesti suorittanut testin molemmat osat. Tästä syystä kaksi A-ryhmän oppilaan tekemää testiä jäi seitsemännellä luokalla tutkielmani ulkopuolelle ja jäljelle jäi 39 suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijatestin tulosta. Uusintatestissä kaikki testitulokset olivat vertailukelpoiset.

Tavoitteenani oli selvittää oppilaiden paikallissijaosaamista. Vertailemalla seitsemännen ja yhdeksännen luokan testituloksia tarkastan, onko tapahtunut kehitystä. Minua kiinnosti erityisesti A-oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden, eli A-ryhmän ja äidinkielenomaisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden, eli mofi-ryhmän välinen ero, ja miten tulokset eroavat ensimmäisessä testissä ja uusintatestissä. Pohdin myös virheiden syntyä oppilaiden omien perustelujen avulla.

Menetelmänä olen käyttänyt virheanalyysiä, joka koostuu viidestä eri vaiheesta. (Sajavaara 1999a: 116–117). Vaiheet ovat seuraavat: virheiden tunnistaminen, virheiden syy, virheiden luokittelu, virheiden selitys ja lopuksi virheiden merkitys viestinnän kannalta. Koska testini ei ole luonnollista viestintää, olen jättänyt virheanalyysin viimeisen vaiheen pois.

Hypoteesini oli, että A-ryhmän tulokset olisivat merkittävästi paremmat yhdeksännellä luokalla ja mofi-ryhmän tulokset olisivat pysyneet lähes samana. Päätelin mofi-ryhmän tulosten pysyneen samana sen vuoksi, että virheitä oli yhteensä vain 54 kappaletta seitsemännellä luokalla. Mofi-oppilaat kuitenkin osoittivat, että he ovat kehittyneet, koska virheiden määrä laski kolmella prosentilla uusintatestissä. Yhdeksännellä luokalla olevat mofi-oppilaat eivät jättäneet yhtäkään tehtäväkohtaa tyhjäksi. Myös A-ryhmän virheiden määrä on laskenut huomasti. A-ryhmän oppilaat tekivät seitsemännellä luokalla yhteensä 324 virhettä ja virheiden määrä laski uusintatestissä 77 virheellä eli yhdeksän prosenttia. Ne laskivat tasaisesti sekä monivalintatehtävässä että aukkotehtävässä.

Ensimmäisessä virhekategoriassa *väärä sijavalinta ulko- ja sisäpaikallissijan välillä* virhemäärä laski A-ryhmässä kolmella prosentilla 28 prosentista 25 prosenttiin. Samassa kategoriassa mofi-ryhmän virhemäärä nousi 28 prosentista 30 prosenttiin. Toisessa virhekategoriassa paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla A-ryhmän virheet nousivat 24 prosentista 27 prosenttiin, ja mofi-ryhmän virhemäärä nousi neljällä prosentilla 28 prosentista 32 prosenttiin. Virheiden määrä kolmannessa virhekategoriassa *sijan poisjätössä* on A-ryhmässä yllättäen noussut kahdella prosentilla 14 prosentista 16 prosenttiin, ja samoin on tapahtunut mofi-ryhmässä, jossa sijan poisjättöjen määrä on noussut neljästä prosentista viiteen prosenttiin. Viimeisessä virhekategoriassa *muut paikallissijan sekaannukset* A-ryhmän virhemäärä on prosentuaalisesti laskenut 34 prosentista 32 prosenttiin. Mofi-ryhmän virhemäärä on laskenut reippaasti 41 prosentista 32 prosenttiin. (ks. kuvio 1)

Prosenttilukujen perusteella pystyy päättelemään, että A-ryhmä osaa yhdeksännellä luokalla useammin valita oikein sisä- ja ulkopaikallissijan välillä. Neljännen virheategorian prosenttiluvut osoittavat, että A-ryhmä valitsee uusintatestissä myös useammin oikein eri sijojen välillä sisä- tai ulkopaikallissijoissa. A-ryhmä on toisessa virhekategoriassa *paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla* tehnyt prosentuaalisesti enemmän virheitä. Tämä tarkoittaa sitä, että A-ryhmä on käyttänyt enemmän muita sijoja aukkotehtävässä yhdeksännellä luokalla kuin seitsemännellä luokalla.

Tämä ei välttämättä ole negatiivinen kehityssuunta, kun tarkastetaan kielen kehitystä kokonaisuudessaan. Esimerkiksi aukkkotehtävän ensimmäisessä lauseessa A-ryhmä on käyttänyt essiiviä adessiivin sijaan, joka toimisi varsin hyvin puheessa (ks. liite 1). Tekemässäni paikallissijoja mittaavassa testissä tämä on kuitenkin väärin, koska kyseessä ei ole paikallissija. Viisi A-ryhmän 23 oppilaasta käytti essiivin päätettä kyseisessä tehtävässä. Myös sijan poisjättöjä on tehty A-ryhmän oppilaiden toimesta enemmän yhdeksännellä luokalla. Virheet ovat tehty etenkin aukkkotehtävän ensimmäisessä lauseessa ja neljännen lauseen kolmannessa aukossa. Virheet johtuvat siitä, että olen antanut oppilaille oikean persoonapäätteen ja tämä on johtanut siihen, että oppilaat ovat aukossa liittäneet persoonapäätteen perusmuotoon taivuttamatta annettua sanaa.

Mofi-ryhmän prosentuaalinen kehitys seitsemänneltä luokalta yhdeksännelle luokalle on mielenkiintoinen. Seitsemännellä luokalla oppilaat tekivät selvästi eniten neljänteen virhekkategoriaan kuuluvia virheitä, eli he tiesivät pitääkö sana olla sisä- tai ulkopaikallissijassa, mutta valitsivat väärän sijapäätteen esimerkiksi inessiivin, elatiivin ja illatiivin välillä. Tähän kategoriaan kuuluvat virheet ovat laskeneet selvästi yhdeksännellä luokalla eli he ovat uusintatestissä osanneet valita sisä- ja ulkopaikallissijoille oikean päätteen. Yhdeksännellä luokalla mofi-ryhmän virheet jakautuvat tasaisesti kolmen virhekkategorian välillä, joten tuloksista on vaikea päätellä, minkä tyyppisiä virheitä mofi-oppilaat tekevät eniten. Virheitä on määrältään hyvin alhainen verrattuna A-ryhmään. Mofi-ryhmä tekee vähiten sijan poisjättöjä ja prosentuaalisesti tämä virhekkategoria jakaa A-ryhmän oppilaita mofi-ryhmän oppilaista.

On tärkeä muistaa, etteivät testitulokset anna kokonaiskielikuvaa ryhmistä, koska paikallissijat ovat hyvin pieni osa kielen osaamista. Myös ulkoisia tekijöitä pitäisi testata, jotta testituloksia voisi yleistää. Testituloksilla pystyn kuitenkin osoittamaan, että ryhmien välinen kuilu on iso virheiden määrää ajatellen.

Tässä tutkimuksessa virheiden luokittelu ei tuottanut sen suurempia ongelmia, koska virhekkategoriat olivat selkeät. Sen sijaan virheiden selittely ei aina suju aukottomasti. Monesti oppilaat eivät ole pystyneet selittämään, miksi he ovat valinneet kyseistä

vaihtoehtoa ja tämä koskee erityisesti mofi-ryhmään. Mofi-ryhmän oppilaat eivät ole yhdeksännellä luokalla perustelleet juuri ollenkaan valitsemansa vaihtoehdon, vaikka sitä oli pyydetty. A-ryhmä ovat perustelleet jonkin verran, etenkin seitsemännellä luokalla, mutta iso osa perusteluista on sitä, että he ovat arvanneet.

Monivalintatehtävän heikkous on juuri se, että oppilas pystyy arvaamaan oikean vastauksen. Helpottaakseen asetettuihin tavoitteisiin pääsemistä, testin rakenne olisi voinut olla erilainen. Eri paikallissijojen valitsemista testiin perustuu Leila Whiten (2010) kirjaan *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*, eikä tehtävien takana ole muuta kun, että tehtävän lauseet etenisivät jonkinlaisessa vaikeusjärjestyksessä helpommasta vaikeimpaan. Vaikeustasoa ajatellen monivalintatehtävä on testissä ennen aukkotehtävää, jossa itse pitää valita oikean muodon. Sen vuoksi kysely, jossa selvitän oppilaan taustaa, tulee ensimmäiseksi. Selventääkseen kaksikielisten oppilaiden kielitaustaa, olisi voinut lisätä kohta, josta heidän äidinkieltensä selviäisi. Oppilaiden koulukieli on ruotsi, mutta äidinkieli voi kuitenkin olla eri. Jotta testitulokset olisivat vertailukelpoiset, en halunnut muuttaa testin rakennetta tai lauseita, vaikka testin huonot puolet olivat tiedossa ennen uusintatestin tekemistä.

Menetelmänä käytin virheanalyysia, joka aikaisemmissa tutkimuksissa on käytetty kun on analysoitu itse tuotettuja tekstejä, kuten ainekirjoituksia (Corder 1976: 273). Virheanalyysin soveltuvuus tähän tutkimukseen, voi varmasti kyseenalaistaa, mutta virheiden luokittelu eri virhekategoriioihin onnistuu myös tämänkaltaisessa testissä. Testini vastaa myös virheanalyysin muita kriteerejä, kuten sitä, että testaamani ryhmät ovat kutakuinkin homogeeniset. Tosin itse tuotetun tekstin pohjalta on helpompi ymmärtää mistä virheet johtuvat, kun ne on sijoitettu johonkin asiayhteyteen. Itse tuotetussa tekstissä oppilaat olisivat pystyneet välttämään tiettyjä ilmauksia eikä välttämättä olisi käytetty tarpeeksi paikallissijoja, jotta niitä olisi voinut analysoida ja niistä olisi voinut tehdä jonkinlaisia päätelmiä ja yleistyksiä. Tämä oli syy siihen, miksi valitsin ainekirjoituksen sijaan monivalinta- ja aukkotehtävän paikallissijatestin tehtävinä.

Tutkielmani osoittaa, että sekä A-ryhmä että mofi-ryhmä kehittyy yläkoulun aikana ja virhetyypit vaihtuvat. Molemmat ryhmät tekivät sekä seitsemännellä että yhdeksännellä luokalla eniten virheitä kategoriassa *muut paikallissijan sekaannukset*. Vähiten virheitä oppilaat tekivät kategoriassa *sijan poisjätto*. Ryhmien välinen osaamiskuilu on vielä yhdeksännellä luokalla suuri. A-ryhmä tekevät 31 prosenttia enemmän virheitä kuin mofi-ryhmä. Osaamisero johtuu luonnollisesti siitä, että mofi-ryhmässä oppilaat käyttävät kieltä enemmän kuin A-ryhmän oppilaat. Kielen oppiminen on tapahtunut eri ympäristössä. Mofi-ryhmän oppilaat omaksuvat kieltä varhaisessa vaiheessa luonnollisessa ympäristössä, ja A-ryhmän oppilaat oppivat kieltä kouluympäristössä, jossa kielioppiseikkoihin käytettävä aika on rajallinen. Olisi tärkeää, että yksikieliset oppilaat omatoimisesti haluaisi kehittää kielitaitoansa myös koulun ulkopuolella, esimerkiksi harrastusten yhteydessä.

LÄHTEET

Börestam, Ulla & Leena Huss (2001). *Språkliga möten*. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik. Lund: Studentlitteratur.

Corder, S. Pit (1976). *Miten kielitiedettä sovelletaan*. (Introducing Applied Linguistics, kääntänyt Maria Vilkuna). Suomalaisen Kirjallisuuden Toimituksia 321. Helsinki.

Dulay, Heidi, Marina Burt & Stephen Krashen (1982). *Language two*. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, Rod (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Geber, Erik (1982). Suomenruotsalaisten koulujen suomen kielen (”finskan”) opetuksen ongelmia. Teoksessa: Fred Karlsson (toim.). *Suomi vieraana kielenä*. Juva: WSOY:n graafiset laitokset. 115–138.

Ingo, Rune (2000). *Suomen kieli vieraan silmin*. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut No 26. Vaasa

Iso suomen kielioppi (2008) [online]. [Lainattu 12.10.2016]. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>

Juurakko-Paavola Taina & Anneli Airola (2002). *Minustako tehokas kielenoppija?* Vinkkejä elinikäisen kielenoppimisen matkalle. [online]. [Lainattu: 12.10.2016]. Saatavilla: <http://www3.hamk.fi/esr-kevat/verkkojulkaisut/Tehokas%20kielenoppija.pdf>

Kielitoimiston ohjepankki (2015). *Rektioita: maistuu hyvältä ja hyvälle*. [online]. [Lainattu 5.2.2017]. Saatavilla: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/937/ohje/490>

Knubb-Manninen, Gunnel (1993). Hur lär sig eleverna finska i skolan? – Enspråkiga och tvåspråkiga i finsk-undervisningen. Teoksessa: Pirjo Linnakylä & Hannu Saari (toim.). *Oppiiko oppilas peruskoulussa?* Peruskoulun arviointi 90 -tutkimuksen tuloksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitos

Lähdemäki, Eeva (1995). *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa*. Fennistica 11. Åbo Akademi. Suomen kieli ja kirjallisuus. Turku.

Nissilä, Leena (2011). *Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen*. Tampere: Juvenes Print.

Opetushallitus (2004). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004* [online]. [Lainattu 9.11.2016]. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Opetushallitus (2010). *Suurta alueellista vaihtelua ruotsinkielisten oppilaiden suomen kielen taidoissa* [online]. [Lainattu: 9.11.2016]. Saatavilla: <http://www.oph.fi/lehdistotiedotteet/2010/037>

Opetushallitus (2017) *Valtionhallinnon kielitutkinnot* [online]. [Lainattu: 21.2.2017]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/valtionhallinnon_kielitutkinnot

Pietilä, Päivi (2014). Yksilölliset erot kielenoppimisessa. Teoksessa: Päivi Pietilä & Pekka Lintunen (toim.). *Kuinka kieltä opitaan*. Tallinna: Tallinnan Raamatutrukikoja OÜ. 45–68

Pietilä, Päivi & Pekka Lintunen (2014). Kielen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa: Päivi Pietilä & Pekka Lintunen (toim.). *Kuinka kieltä opitaan*. Tallinna: Tallinnan Raamatutrukikoja OÜ. 11–25.

Sajavaara, Kari (1982). Vieraan kielen oppiminen. Teoksessa: Fred Karlsson (toim.). *Suomi vieraana kielenä*. Juva: WSOY:n graafiset laitokset. 7–22.

Sajavaara, Kari (1999a). Kontrastiivinen kielen tutkimus ja virheanalyysi. Teoksessa: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 103–128.

Sajavaara, Kari (1999b). Toisen kielen oppiminen. Teoksessa: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 73–102.

Skutnabb-Kangas, Tove (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Bröderna Ekstrands tryckeri AB.

Sundman, Marketta (1999). *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomi NYT 1 harjoituskirja (2004). Espoo: Schildts Förlags Ab.

Suomi NYT 3 harjoituskirja (2013). Schildts & Söderströms.

Visit Kristinestad (2012). *Bekanta dig med staden*. [online] [Lainattu 25.11.2013]. Saatavilla: <http://www.visitkristinestad.fi/bekanta-dig-med-staden/kristinestad-i-ett-notskal/>

White, Leila (2003). *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Åkers, Ann-Marie (1999). *Alku aina hankalaako? Suomenoppijoiden kirjallisten tuotos-ten tarkastelua*. Lisensiaatintyö. Vaasan yliopisto. Nykysuomen ja kääntämisen laitos. Vaasa.

Liite 1. Paikallissijatesti

Undersökning av användningen av lokalkasus i finska

Jag är pojke flicka

Jag har läst finska i skolan sedan årskurs _____

Jag läser A-finska Mofi

Jag bor i (by/stad) _____

Om du har flyttat till orten någon annanstans ifrån:

Varifrån har du flyttat? _____

När har du flyttat till byn/staden du bor i nu? _____

I de olika uppgifterna nedan är det viktigt att du självständigt fyller i varje del och gör varje uppgift.

A. Ringa in rätt alternativ och motivera varför du valt alternativet.

1. **Kissa on** a) ikkunalaudalla b) ikkunalaudalle c) ikkunalaudassa
Motivering: _____
2. **Äiti meni** a) keittiössä b) keittiöön c) keittiöllä
Motivering: _____
3. **Laitan housut** a) jalassa b) jaloille c) jalkaan
Motivering: _____
4. a) Lauantaissa b) Lauantaille c) Lauantaihin **on luvattu sadetta.**
Motivering: _____
5. **Ystäväni asuu** a) Karijoessa b) Karijoki c) Karijoella
Motivering: _____
6. **Uskotko Kallen** a) tarinaan b) tarinalle c) tarinalla?
Motivering: _____
7. a) Kädellä b) Kädessä c) Käteen **on haava.**
Motivering: _____
8. **Olin** a) kesäkuulla b) kesäkuuhun c) kesäkuussa **asti töissä.**
Motivering: _____
9. **Huomenna lähden kotiin** (1) a) Vaasassa b) Vaasasta c) Vaasalle
(2) a) Kristiinankaupungille b) Kristiinankaupunkiin c)
Kristiinankaupungista

Motivering: (1) _____

(2) _____

10. **Pidän paljon** a) urheilussa b) urheilusta c) urheiluun

Motivering: _____

11. **Makaan** a) sängyllä b) sängylle c) sängyssä **peiton alla.**

Motivering: _____

12. **Sää oli** a) päivällä b) päivässä c) päivälle **aurinkoinen.**

Motivering: _____

B. Böj ordet i luckorna och motivera varför du valt formen.

1. _____ (Vapaa-aika+ni) pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa.

(= På fritiden spelar jag fotboll i Sporting Kristina.)

Motivering: _____

_____

2. Miksi äiti on niin _____ (hyvä tuuli)?

(= Varför är mamma på så gott humör?)

Motivering: _____

_____

3. Vene on kiinni _____ (laituri).

(= Båten är fast i bryggan)

Motivering: _____

_____

4. Osa _____ (a. oppilaat) meni _____ (b. ruokasali) kun osa jäi _____ (c. luokka+nsa) odottamaan opettajaa.

(= En del av eleverna gick till matsalen medan en del lämnade i klassen för att vänta på läraren)

Motivering:

a) _____

b) _____

c) _____

5. En pääse luokkaretkelle, koska olen _____ (kuume).

(= Jag kan inte delta i klassresan eftersom jag har feber.)

Motivering: _____

_____

6. Koulun ruoka maistuu _____. (hyvä)

(= Skolmaten smakar bra.)

Motivering: _____

7. Kaverini muuttaa _____ (a. ensi viikko) _____
(b. ulkomaat)_____. (c. koti)
(= Min kompis flyttar nästa vecka hem från utlandet.)

Motivering:

a) _____

b) _____

c) _____

8. Tulkaa meille _____ (ilta)!
(= Kom till oss ikväll!)

Motivering: _____

Tack för din medverkan!

Liite 2. A-ryhmän monivalintatehtävien tulosten jakauma virhekategorioidittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla

Oikeat vastaukset	Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä		Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla		Sijan poisjätto		Muut paikallissijan sekaannukset	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
Kissa on ikkunalaudalla.	3	2					2	-
Äiti meni keittiöön.							1	2
Laitan housut jalkaan.	8	8					7	5
Lauantaille on luvattu sadetta.	11	8					7	6
Ystäväni asuu Karijoella.	20	8			1	2		
Uskotko Kallen tarinaan?	5	3					5	5
Kädessä on haava.	10	6					5	3
Olin kesäkuuhun asti töissä.							20	14
Huomenna lähden kotiin Vaasasta...							10	5
Huomenna lähden kotiin Vaasasta Kristiinankaupunkiin.	3	-					8	8
Pidän paljon urheilusta.							5	6
Makaan sängyssä peiton alla.	7	8					8	6
Sää oli päivällä aurinkoinen.	6	1					-	2

Liite 3. A-ryhmän aukkotehtävien tulosten jakauma virhekategorioiden
seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla

Oikeat vastaukset	Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä		Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla		Sijan poisjätto		Muut paikallissijan sekaannukset	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
<i>Vapaa-ajallani pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa.</i>			15	5	7	13		
<i>Miksi äiti on niin hyvällä tuulella?</i>	1	1	6	5	4	1		
<i>Vene on kiinni laiturissa.</i>	4	3	3	2	1	1	3	1
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>			2	4	11	8	2	-
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>	2	1	1	2			5	3
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>			3	2	6	6	9	5
<i>En pääse luokkaretkelle, koska olen kuumeessa.</i>	-	1	18	17	3	-	-	1
<i>Koulun ruoka maistuu hyvältä.</i>			14	10	2	2	1	-
<i>Kaverini muuttaa ensi viikolla ulkomailta kotiin.</i>	4	-	8	9	4	2		

Kaverini muuttaa ensi viikolla <i>ulkomailta</i> kotiin.	6	7	4	3	6	2	5	5
Kaverini muuttaa ensi viikolla <i>ulkomailta</i> <i>kotiin</i> .	1	-	1	1			4	2
Tulkaa meille <i>illalla!</i>	2	1	2	4	1	-	4	-

Liite 4. Mofi-ryhmän monivalintatehtävien tulosten jakauma
virhekategorioiden seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla

Oikeat vastaukset	Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallisen välillä		Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla		Sijan poisjätto		Muut paikallisen sekaannukset	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
Kissa on ikkunalaudalla.	1	-						
Äiti meni keittiöön.								
Laitan housut jalkaan.	1	-						
Lauantaille on luvattu sadetta.	3	3						
Ystäväni asuu Karijoella.	2	1						
Uskotko Kallen tarinaan?	1	-						
Kädessä on haava.	-	1						
Olin kesäkuuhun asti töissä.							1	-
Huomenna lähden kotiin Vaasasta...							1	1
Huomenna lähden kotiin Vaasasta Kristiinankaupunkiin.							6	2
Pidän paljon urheilusta.								
Makaan sängyssä peiton alla.	2	2						
Sää oli päivällä aurinkoinen.	1	-						

Liite 5. Mofi-ryhmän aukkotehtävien tulosten jakauma
virhekatgorioittain seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla

Oikeat vastaukset	Väärä sijavalinta sisä- ja ulkopaikallissijan välillä		Paikallissija korvattu jollakin muulla sijalla		Sijan poisjätö		Muut paikallissijan sekaannukset	
	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.	7 lk.	9 lk.
<i>Vapaa-ajallani pelaan jalkapalloa Sporting Kristinassa.</i>			10	8				
<i>Miksi äiti on niin hyvällä tuulella?</i>								
<i>Vene on kiinni laiturissa.</i>							1	-
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>	1	-	-	2				
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>	-	1						
<i>Osa oppilaista meni ruokasaliin, kun osa jäi luokkaansa odottamaan opettajaa.</i>			1	-	1	1	1	1
<i>En pääse luokkaretkelle, koska olen kuumeessa.</i>								
<i>Koulun ruoka maistuu hyvältä.</i>							4	3
<i>Kaverini muuttaa ensi viikolla ulkomailta kotiin.</i>			3	2				

Kaverini muuttaa ensi viikolla <i>ulkomailta</i> kotiin.	1	-	1	-			5	3
Kaverini muuttaa ensi viikolla ulkomailta <i>kotiin</i> .	1	1	-	1			2	-
Tulkaa meille <i>illalla!</i>			-	1			2	-